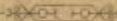

L. Pintar

Stari Ilija.

Izvirna národna igra s petjem v treh dejanjih.

Spisal

Ignacij Borštnik.

V Ljubljani.

Natisnila „Národna Tiskarna“.

1891.

Pokroviteljici umetnosti

preblagorodni, milostivi gospé

Maruški Pavli Neureutterjevi v Pragi

posvečuje

Ig. Borštnik.

Osobe.

Kriški oskrbnik.

Jernej Bogatè, župan, posestnik in gostilničar v Zalógu.

Jera, njegova žena.

Marijana, njegova hči.

Završnica, Bogatètova sosedka.

Tone, njen sin.

Koprivar, mlinar.

Topolčev Miha, lovec.

Tomaž Ilija.

Lucija, njegova hči.

Gojžan, godec.

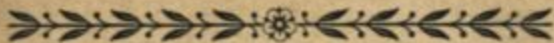
Žandar.

Godci, kmetje in kmetice.

Dejanje: V vasi Zalógu.

Čas: 1877.

Tretje dejanje se vrši osem mesecev po drugem.

Prvo dejanje.

Dekoracija: Vas. V nedeljo med deseto in po deseti maši. V ozadji na desni cerkev. Na prizornici so stranske cerkvene duri, skozi katere odhaja po končanem opravilu le malo ljudij. Na levi spredaj stara kmetjska hiša, z oglom pomaknjena izza kulis na prizorišče. Izmed drevja, rastočega okolu hiše, videti je le del strehe, duri in okno v pritličji. Pod oknom nizka, kratka klopa. Na nasprotni strani hiše majhen potok, tekoč z leve strani ozadja v drugo kuliso na desni; ozka brv vodi čez vodo.

Prvi nastop.

(Ob dvigajoči se zavesi je oder prazen. Iz cerkve čuje se petje spremljano z orgljami.)

Darov deliš nam brez nehanja,
Obsiplješ nas z dobrotami;
Glej, v prahu se vsakdo Ti klanja,
Nad nami čuj sirotami!

Koprivar (nastopi med petjem izza prve kulise na desni, gre do srede prizorišča; tu se odkrije, otrè si pot, oziraje se proti cerkvi). Kakor je vi deti, prišel sem danes malo prezgodaj. — Pridiga se šele začinja. — To ni za nas! — In gotovo

bode zopet celo uro stal na leci. Uprašam pa, komu pridiguje? Sam sebi in svetnikom po oltarjih; ljudje itak dremljejo in spé. Morda će Bogatè, brat njegov in Marijana zijata gôr na leco, češ; pogledjte no našega gospoda! — O poznamo, poznamo to bahaštvo Bogatétovo! (Sede na klop in se nevoljen ozira.) Kaj danes res ne bode živega krsta za družčino?

Drugi nastop.

Koprivar. Lucija.

(Med samogovorom Koprivarjevim nastopi Lucija izza stranskih cerkvenih duri.)

Koprivar (ugledavši Lucijo). Oho, kaj pa ti? Kaj pa je s teboj? Ali ti ne ugaja pridiga, ka-li? Saj bi sicer prečepela najraje noč in dan po cerkvenih kotih. Kaj so se ti pa danes zamerili gospod Anton, da si popihala iz cerkve, kaj?

Lucija (pogleda ga zaničljivo).

Koprivar. No, no, le ne glej me tako debelo! (Bliža se ji.) Pa bleda si danes, bleda, Lucija.

Lucija (umakne se mu). Pusti me v miru! — Bleda ali ne bleda — to tebe malo briga. (Gre k potoku, sede na brv, zmoči robec v vodi in si ga pritisne na čelo.)

Koprivar (raskorači se pred Lucijo, ter jo meri od nog do glave). Poglej no, poglej! — Govoriti tudi umeje to dekletce; kdo bi si bil mislil? Pa še ošabna zna biti. Seveda! — Mi smo Bogatétovi! — Káj-ne? — Kaj pa, kaj pa! — Bogatè je Bog v Zalógu! — Hahaha! — Toda ti le malo dišiš po Bogatétovih; Bogatétova pa nisi. Stari Ilija je oče tvoj. Pred kakimi dvajsetimi leti bil je za hlapca pri Bogatétovih in Bogatétova Anica, tvoja mati, zagledala se je preveč vanj. In tisto znanje je rodilo tebe in pokopalo tvojo mater. Samo tri dni si imela mamico. Očeta tvojega pa je Bogatè že prej pognal iz službe. Zidaril je potem po svetu, ker se je v mladosti priučil nekaj malega temu rokodelstvu. — Nekoč pa je padel doli v Podlipah z odra, ko so popravljali cerkev, in ležal je v bolnici malone pol leta, seveda, na občinske troške. Vidiš, takrat so se mu pretresli možjani in od tedaj je prismsuknjen stari Ilija, ki je pravi oče tvoj. — Ti vidiš, da nimaš biti na nič ponosna!

Lucija (živo). Pometaj pred svojim pragom in prav nič ne boš utegnul brigati se za ostale ljudi. — Radi tebe gotovo nisem prišla iz cerkve!

Koprivar (razjarjen). Kje so te pa učili, da znaš, kakor bi iz knjige brala? Kje pa, če se ti ne zamerim z uprašanjem?

(Kratek molk.)

Lucija (ne meneč se zanj). Oh, moja glava, moja glava!

Koprivar (strupeno). Hahaha! — Bolni smo, bolni, kaj? No, pa že ljubček sloni predolgo pod oknom. Potlej pa glava boli deklè. O, mi poznamo to! Kakeršna mati, taka hči!

Lucija (divje). Ne skruni mi spomina na mojo mater, ne skruni ga, sicer te ubijem! Ti lopov! (Naglo odide čez brv.)

Tretji nastop.

Koprivar (sam). Kaj, berač se upa z menoj tako-le govoriti? — O, toda le potrpijo še malo. — Midva bi govorila vse drugače; a zdaj ni še pravi čas za to. — Berač pravi meni kaj takega v obraz! — Hudič, to me grize, (žugaje s pestjo za Lucijo) in tega ji ne odpustim nikdar!

Četrty nastop.

Koprivar. Topolčev Miha (nekoliko šepaje nastopi. Na glavi nosi star lovski klobuk).

Miha. Komu se pa groziš tako, Koprivar? Ti-le senci Ilijevi? Beži, beži! Ženska ni vredna, da dvigne človek roko radi nje.

Koprivar. Prav praviš, Miha. Kdo bi se jezil! Berač drugega ne more, pa jezik brusi. (Videč, da Miha šepa.) Kaj pa ti je na nogi?

Miha. Ti si žugal Ilijevi Luciji samo z jedno pestjo; jaz pa žugam z obema (stori to) Kriškemu škricu. In če bi imel sto pestij, vseh sto bi moralo pasti nanj — vseh sto — kakor gotovo sem krščen!

Koprivar (zvedavo). Kje pa sta trčila zopet skupaj?

Miha. Danes teden, gori nad »Suhim rebrom!« Le čuj! Komaj sto korakov čez mejo, med našim in Kriškim lovom ustrelim danes teden divjega petelina. Dobro sem ga pomeril in že se je počasi motovilil dól po vejah; kar počí za menoj, mene zaskeli po mečih in vedel sem takoj, kdo mi je pest ščetin puhnil pod kolena. — Kriški pa je pobral mojega petelina in šel svojo pot. Slišal sem glasen krohot lovcev doli pod menoj in njegov glas: prihodnjič mu pa nasujem srnjakovcev po bedrih.

Koprivar. Kako, ali ni bil sam?

Miha. Sam, praviš? Ne bodi no! Kdaj bi ga bil že prekopicnil čez »Suho rebro«, da hodi sam na planino. — Cela tolpa lovcev in vrag vé, kaka sodrga še, se vlačí vedno ž njim.

Koprivar (pogleda ga dvomljivo izpod čela). Čez »Suho rebro« praviš, da bi ga bil? Hahaha! — To pa le komu drugemu povej, Miha!

Miha (dobrodušno). Veš, ne mislim ravno tako hudo. Ali toliko ti pa povem, da bi ga mikastil in mël prav pošteno, če bi mi prišel sam čez pot. Saj ni nikjer zapisano, da mora človek vsa rebra cela prinesiti na oni svet!

Koprivar (zgane se, oči se mu zlobno zasvetijo. Za-se.) Kakor nalašč mi prihaja v pest. — Moj načrt je gotov in ne more mi spodleteti. (Glasno.) Danes teden, praviš? Pa si se kmalu spravil na noge.

Miha. Še dosti naglo. Ni kar si bodi, ves božji teden pipati ščetine iz meč. Zato pa vrnem škricu, ako bi vso večnost moral prežati nanj!

Koprivar. Danes mu lahko vrneš, Miha. Prišel je sam. Gotovo se bode mudil pozno v noč pri Bogatétovih. Saj veš, star grešnik rad čepi pri vinu in ob žensko krilo se tudi še rad osmukne; zdaj ga Bogatétova Marijanica bôde v oči. Ali tu se bo pošteno opekel! Marijanica je preveč božja, da bi jo zvodil na led. In pa moži se; nevesta pa tako nikogar drugega ne pozna, ne bedeč, ne speč, kakor svojega izvoljenca.

Miha (čudeč se). Kaj mi praviš? — Moži se, praviš?

Koprivar. No videti je, da si res ves teden prečepel za pečjo in pipal ščetine iz meč.

Miha. Nikar me ne jezi, Koprivar! Po meni kar kri vskipi če le —

Koprivar (prekine ga). No, no, le miren bodi, Miha! — Vidiš, če po noči stopi človek tako-le malo po vasi, naleti marsikdaj na prav zanimive stvari. To je že moja navada, odkar sem udovec, in tako sem tudi sinoči storil. Nad Bogatétovo žitnico je spalnica Marijanina in Lucijina. — Slonela je lestva ob oknu in nekdo je stal na nji in tiščal glavo v omrežje. — »Kdo pa tu-le fantuje in pri kateri, pri Marijani ali pri Luciji?« mislil sem si, priplazil se po prstih bliže in skoro slišal govoriti Marijano — kaj misliš s kom?

Miha (nestrpno). S kom? — S Kriškim škricem; saj praviš, da se smučé okolu nje.

Koprivar. Z Završkim Tonetom.

Miha (čudeč se). Z Završkim? Kaj mi praviš!

Koprivar. Čemu se pa čudiš? Lepo domovanje in fant, da ga je veselje. Zakon je gotov, kakor »amen« v očenaši.

Miha. Ne bom dejal, da ne. — Kaj pa ti porečeš? Saj si tudi zdaj pa zdaj pogledal za Marijanico.

Koprivar. Pogledal ali ne; udovec ji je pre-slab; je pač Bogatétova. In jaz nisem prirastel župniku tako na dušo, kakor Završki. Pogrešal me je tu in tam pri pridigah — pa saj veš, kako je.

Miha. Primaruha, to bo pa polom takrat v Zalógu.

Koprivar. Kaj bi ne bil? Nekaj drobiža je res pri hiši, potem pritisne še baharija in v Zalógu pomnili bodo ljudje v tretji rod, kako so svatovali pri Bogatétovih.

Miha (kima z glavo). Ženin podkovan, ne-vesta petična — tu kupček, tam kupček; pa je kup. — Človeku pa primanjkuje vsega in potem (razjari se zopet) mu tak-le zanikarn škric še bornega petelina ne privošči. Ali jaz mu bodem nekaj privoščil, da bode ves mesec sit ležal v postelji, ter premišljal, da ni varno pobirati s tujim smodnikom ustreljenih petelinov.

Koprivar (živo). Nocoj imaš najlepšo priliko. Kakor sem že dejal: sam je in gotovo pozno odide. Ti stopiš za kak plot ali skedenj, on pride mimo; pa mu meni nič, tebi nič, brez vsega

hrupa naložiš vračilo na pleča; če bo pretežko nosil, ga pa popeljejo.

Miha (plašno oziraje se). Ako se pa izve, kdo ga je?

Koprivar (šepeče). Če ve jeden, ne ve nobeden; če vesta dva, vesta sama, pravi pregovor. Midva sama veva, kdo ga je.

Miha. Utegnil bi vender kdo videti.

Koprivar. Kdo pa, kdo? Mesec, če bo svetil; a ta je nem, pravijo.

Miha (malodušno). Veš, saj bi ga ne; pa sem se zaklel, da ne oprtam prej puške, dokler škricu ne obesim vračila čez pleča. (Pomišlja.) Zaklel sem se sicer v prvi jezi —

Koprivar (prikine ga). Ne bodi baba, Miha! Če njega ne peče vest, da ti je pest ščetin puhnil pod koleni, čemu bi tebe, ako ga malo s kakim okleščkom pobožáš.

Miha (odločno). Čemu bi mene, če njega nel? Pravo praviš! Oplazim ga, pa je mir besedi. (Zopet malodušno.) Prav ni če ga — to vem, greh je, to tudi vem, ali —

Koprivar (nestrpno). No, pa mirno čakaj, da ti nasuje srnjakovcev po bedrih, — meni je prav! (Odhaja.)

Miha (zadržuje ga). Čakaj no malo! Kam pa se ti mudi tako? (Po kratkem premoru.) Nekaj bi te rad prosil —

Koprivar (osorno). No, kaj?

Miha. E, nič! — Kdo se bo pa upal, če takoj zarežiš!

Koprivar. Ako misliš, povej naglo!

Miha. Napiti se moram, sicer ga ne bom. In prosil bi te, če mi posodiš par dvajsetic?

Koprivar (zase). Danes ali nikoli! (Glasno). Tu-le imaš! (Dá mu novcev.) Vračati ni treba. Jaz imam tudi še mal račun s škricem. Namežikoval je moji rajnici, predno sva se uzela in še potlej je zijal in oprezoval za njo. Le pošteno udrihni. Delo je tvoje, greh pa moj!

Miha. Ali ne bo preveč? Cel goldinar!

Koprivar. Če meni ni preveč, tebi tudi ne bo, mislim.

Miha (spravi denar). Ti si mož, Koprivar, nič takih v Zalógu!

Koprivar (bahaško). Že prav, že. — Čemu toliko besed za ta drobiž!

(V cerkvi pozvanja.)

Miha. Pridiga je minila. Zdaj bo pa vender treba malo v cerkev pogledati.

Koprivar. Jaz imam že opravljeno. (Seže Mihi v roko.) Tedaj zvečer pri Bogatétu.

Miha. Pridem, Koprivar, pridem!

Koprivar (odide na desno).

Peti nastop.

Miha (sam).

»Delo je tvoje, greh pa moj« je dejal. Ni mnogo prida ta-le Koprivar. Toda če misli, da bom jaz za njegov goldinar pobijal ljudi po cestah, moti se hudo. Škricu založim jedno samo za strah, pa so vrnjene njegove ščetine in plačan Koprivarjev goldinar. (Mrmraje odhaja v cerkev.)

Šesti nastop.

(Iz cerkve čuje se znova petje in orglje.)

Svoj mir razlij nam v srca verna,

Odpusti grešnikom dolge,

Blagost naj Tvoja neizmerna

Tolaži bedno nam srce!

(V šestem nastopu od početka do konca svirajo orglje *pianissimo*.)

Lucija (sama. Med petjem vrne se na pri-zornico, stiskaje glavo v roko. Po končanem petji

prekriža roki na prsih, zré dolgo molčé v nebo, potem globoko vzdihne.) Tolaži, bedno nam srce!

(Kratek premor.)

Odpusti mi, večni Bog, da tu pred tvojim svetiščem, zdaj med svetim obredom mislim nanj! Ti gledaš v naša srca, ti poznaš naša čustva, torej tudi veš, kako rada ga imam. In če las ne izpade iz moje glave brez tvoje volje, tedaj se tudi ta ljubezen ni brez tvoje volje ukoreninila v moji duši. (Trudno.) Mislila sem, da bo moj. Toda sinoči uzbudila sem se iz svojih sanj, včeraj minil je ta krasni sen, — minil je! Čula sem, kako je drugi obljubil svojo ljubezen, na svoji ušesi sem čula. In jaz sirota domišljala sem si, ker me je zdaj pa zdaj prijel za roko in mi tako srčno pogledal v oči, da čuti kaj za-me, da bo moj. — (Suhotno se smeje.) Kaj pa sem jaz njemu, kaj? — Sirota brez domovja, kakor vsemu svetu! (Tiho joče.)

(Kratek premor.)

Sinoči je pristavil lestvo k najinemu oknu. Videla sem njegov ljubi obraz, mesec ga je obseval ob omrežji okna najine spalnice. In zadržtelo mi je srce v prsih in nebo se je odprlo nad menoj, ker sem mislila, da bo moj. — Toda poklical je Marijanico. — Ustala je, nagnila se čez-me, šepetajoč: »ali spiš Lucija?« — Nisem

se ji oglasila. In šla je k oknu, odprla je, in čula sem, kako ji je obljubil srce in roko; čula sem, kako mu je ona povedala, da ga ima tudi rada, že dolgo prav rada. Potem pa sta obmolnila in molčé uživala srečo iz očíj drug drugega. Meni pa je krčevito utripalo srce, in želela sem si, da se nebo pogrezne na-me in na mojo nesrečo. — »Govôri z očetom!« dejala je. »Bom!« odgovoril je on, »lahko noč!« — »lahko noč!« pošepetala sta si, in odšel je. Danes v cerkvi ozrla sem se nanj in videla, kako so mu bile oči uprte v Marijanico. — Zvrtele se mi je v glavi, morala sem vên, — vên na plano. (Zgane se.) A tu zopet skruni oni lopov spomin moje matere, psuje mojega očeta prismuknjenca — oh, to je preveč, preveč, usmiljeni Bog! (Omahne na klop pri oknu in si pokrije obraz z rokama.)

(Zopet se čuje petje z orgljami.)

Kdor ljubi Tebe ne omaga,
 Če práv nesreč vihar besni;
 Saj vedno roka Tvoja blaga,
 Obilnih mu daje močij.

(Lucija pogleda po končanem petji v nebo, strese z glavo in težko sopeč uzdihne.) Obilnih mu daje močij! (Odide počasi na levo.)

Sedmi nastop.

Bogatè. Oskrbnik.

(Hrušč iz cerkve gredočega ljudstva za kulisami. Skozi stranske duri odhaja le malo ljudij; med njimi sta prva Bogatè in Kriški oskrbnik. V sedmem prizoru nastopi tudi Topolčev Miha, gre preko odra in preti za hrbtom Kriškemu oskrbniku.)

Bogatè. Na večer se tedaj vidimo, gospod oskrbnik?

Oskrbnik (45 let star; njegov obraz izraža lahkoživca, oblečen je lovski in nosi naočnike.) To je gotovo! V treh urah sem nazaj. Samo pokazal bodem drvarjem, kje bodo letos sekali. (Potepta Bogatèta po rami.) Potem ga pa pokusimo!

Bogatè. Saj nimamo vsak dan blagoslovljenja v Zalógu. Kaj ni res gospod oskrbnik?

Oskrbnik. Sevèda! Zato pa ne smemo delati današnjemu dnevu sramote. (Seže Bogatètu v roko.) Na svidenje, Bogatè!

Bogatè. Čakajte no! Saj imava isto pot. Pogledati moram, kaj bučele počno. Do prelaza vas spremim.

Oskrbnik. No, pojdiva torej!

(Odideta na desno.)

Osmi nastop.

(Gojžan z oprtanim basom je tip kmetskega godca. Ilija star 50 let, a zelo osivel. Poteze njegovega obraza značijo blago srce in globok čut. Ilija je nesrečnik, ne blaznik, kakeršnega ga sovaščani zmatrajo. Za Gojžanom in Ilijo zgrnejo se na pri-zornico fantje in dekleta, med njimi Marijana in Tone.)

Gojžan. No, Ilija, kje je pa tvoja Cecilija; a tako — Lucija ji je ime, nič ne dé.

(Splošen smeh.)

Gojžan. Ilija, ali boš dal kaj za pijačo?

Ilija. Dal, dal, če bo moja Lucija hotela!

(Sede na klopico pod okno.)

Gojžan. Moj bas ima glas, da se čuje v deveto vas, a le takrat zabrenči, kadar se križavec vanj potoči.

Fantje. Dekleta za godce!

Dekleta. Fantje za pijačo!

Gojžan. Zdaj pa le k meni dekleta! (Nastavi klobuk.) Tista, ki metulja tu-le noter spusti, prva se danes zavrti in prva moža ulovi; — takega, da mu v fari ni enakega. — Kaj boš stala in premišljala? Godci imajo suha grla in brez ma-zila še kola ne teko; če teko, pa težko.

Marijana (vrže mu zavestno goldinar v klobuk).

Tu imaš Gojžan, za prvi ples!

Prvo dekle (tiho svoji sosedi). Cel goldinar je dala!

Drugo dekle (isto tako). Kaj ga ne bo! Saj je Bogatétova!

Gojžan. To je glas za moj bas! Človeku se zdi, da ves svet po vinu diši!

Dekleta (odvezujejo ogle žepnih robcev in mečejo Gojžanu novce v klobuk.)

Ilija (uzame desetico iz tobačnega mehurja). Na, Gojžan! Moja Lucija bo tudi plesala. Mlada je in mladost rada poskoči!

Gojžan. Sapa napeta, za dekleta, kakor je tvoja Cecilija, moj ljubi Ilija, se fantje tepo! Če bi imel ti le kaj dote za njo?!

Marijana (ošabno). Pleše naj le, kolikor hoče. Ali ti uzemi svojo desetico nazaj in kruha si kupi zánjo. — Kdo bo plesal za beračev denar!

Ilija (razjarjen). Beračev denar, beračev praviš? Kdo me je videl že kdaj roko iztegniti po miloščini? Ti morda, ki ti pravijo Bogatétova? In veš-li ti deklè Bogatétovo, veš-li ti in tvoj prevzetni oče, da so vaše duri zaklenjene nesreči in uboštvu? (Po kratkem premoru z mirnim nasmehom.) Ne, ne, tega ne! Bog ti daj srečo, tebi in vsem Bogatétovim, ker je bila moja Ana tudi vaša Ana! (Odločno in živo.) Ali plesala pa bo danes moja Lucija, če prav je razcapani Ilija

njen oče. Plesala bo, ako bo hotela — seveda — ako bo hotela. Tako blede je bila v cerkvi in morala je vèn. Moj Bog, bolna saj ni moja Lucija, bolna saj ni!

(Odide v prvo kuliso na levo.)

Marijana. To je oče! Hahaha!

Deveti nastop.

Prejšnji brez Ilije.

Gožšan (gleda za njim). Takih je malo! Človek ne ve, ali je prismuknjen, ali jo ima res tako rad.

Tone (pobral je denar pri fantih). Tako, plačali smo vsi, kaj-ne?

Fantje. Vsi, vsi! — Je že plačano!

Tone. Če bi kaj nedostajalo, pa še zvečer vrže vsak par dvojač.

Prvi fant. E, kaj tisto!

Drugi fant. Če bo treba!

Tone. Ali vam je prav, fantje?

Fantje. Prav, prav! Kaj bi nam ne bilo!

Tone. (spravi denar in stopi k Marijanici). Tvoj je prvi ples, Marijanica; kdo pa bo tisti —

Gožšan (prekine ga). Kdor postavi Gožšanu bokal vina na bas, njegov je prvi glas!

Tone. In če bi ga jaz? Uprašaj no Marijanico, Gožzan, kaj poreče temu.

Gožzan (tleskne z rokama sukaje se na peti).
Kaj poreče? K tebi priteče!

Tone. Ali res, Marijanica?

Marijana. Gožzan že vé!

Gožzan. Kam sili srcé!

(Splošen smeh.)

Marijana. Take sile menda še ni, da bi morala letati za plesalci.

Gožzan. Nič huda, nič sitna, Marijanica! Kdor Gožzana pozna, ga rad ima. Tako, ljudje božji, zdaj pa godec pogleda, kaj pri Bogatétovih iz loncev gleda. (Potegne gor in dol po strunah, oprta bas in odide na desno.)

Prvo dekle. Ob korej pa začnemo?

Vsi. Saj res! Ob korej bo začetek?

Tone. Po litanijah, kakor vsako leto.

Vsi. Dobro, dobro! — Po litanijah!

(Odhajajo na razne strani.)

Drugo dekle (kliče izza kulise). Marijanica, ne pozabi poškopiti skednja, da se ne bo preveč kadilo!

Marijana. Le ne skrbi! (Posmehljivo.) Tebe je pač škoda, če se malo naprašiš!

Deseti nastop.

Tone. Marijana.

Tone. Vidiš, zdaj sva sama, Marijanica! — Ali veš, da je danes leto dnij, kar se imava rada?

Marijana. Vem, vem! Ali jaz ti moram nekaj drugega povedati. Veš-li ti, da sem jaz prav huda na-te?

Tone. Huda na-me? Ali zakaj, kaj sem ti pa storil?

Marijana. Kaj si storil? Pod okno si prišel sinoči in povedala sem ti najmanje stokrat, da ne smeš, ker spi Lucija pri meni. Jaz nočem, da bi ljudje dejali: govorila je s fantom starišem za hrbtom. Zato sem pa materi takoj na vse zgodaj povedala, da se imava rada.

Tone. Saj me vse leto ni bilo pod okno, ker si ti tako hotela. Sinoči po večerji pa so mi dejali mati: »Tone, mlajše gospodinje nam bo treba, mene že leta zmagujejo. Poišči je nam pa pametno voli.« Ti ne veš, kako mi je bilo pri srci. Najraje bi bil zavriskal, da bi se bilo k v a m čulo, pa bilo me je sram pred materjo. Zato sem šel na vas, prišel, sam ne vem, kdaj in kako, pod tvoje okno in nisem mogel mimo. Moral sem te še enkrat uprašati, če boš hotela biti moja žena, Marijanica?!

Marijana. Danes leto sem ti baš na tem mestu obljubila, da bom tvoja žena; zdaj čez leto dnij ti ponavljam to obljubo, ker vem, kako pošten fant si in kako trden gospodar. (Proži mu roko.)

Tone (dá ji roko. Malodušno). Samo zato, ker sem pošten in imam lepo posestvo? Kaj pa srce, ali tam ni ničesar, kar bi govorilo za-me? In če bi jaz ne bil Završki, če bi bil brez imetja, ali bi me še marala, Marijanica?

Marijana. Naš oče pravijo, da bi se reveži prav za prav ne smeli ženiti in možiti.

Tone. Tako? Zakaj pa ne?

Marijana. Ker ni večje nesreče na svetu, nego beraški zakoni.

Tone. Tvoj oče imajo premalo srca, pa preveč pameti, tako mislim jaz.

Marijana. Moj oče so previden mož, izkusili so svet in vedo kaj govoré.

Tone (živo). Nič ne vedo! — Če imam dekle rad, ne uprašam po doti in bali. Rad jo imam pa je mir besed! (Odločno.) Vidiš tako je!

Marijana. Čemu me pa gledaš tako plašno?

Tone. Siromaka bi ti torej ne mogla ljubiti?

Marijana (naglo). E pustiva to! — Jaz le toliko vem, da bi tebe rada imela brez

posestva, brez kajže in da bi raje stradala s teboj, nego sedela z drugim za polno mizo!

Tone (navdušeno). Ti ne veš, Marijanica, ti ne veš, kako dobro mi dé, če tako-le govoriš z menoj! (Objame jo.)

Marijana (izvije se mu). Ali si neumen, ka-li? O belem dnevi!

Tone. E kaj dan! Rad te imam, in moja si!

Marijana (gledaje v prvo kuliso na levi). Pаметen bodi; Lucija in Ilija prihajata. — Z Bogom, *Tone*! (Odteče.)

Tone (kliče za njo). Kam pa se ti mudi tako?

Marijana (že za prizoriščem). Skedenj škropit, da si Zelenčeva Barba svojih kril ne pomaže! Hahaha! (Gorenji stavek igrati je tako, da občinstvo opazi, kako se Marijana naglo oddalja.)

Tone. Strašno je razposajena in visoka! — Ali rad jo pa vender-le imam, naj bo kakeršna hoče. — Raje bi stradala z menoj, kot z drugim sedela za polno mizo. — Kako lepo je to povedala, kako lepo! Saj jo mora človek rad imeti!

(Kratek premor.)

Tone (stoji zamišljen in gleda za Marijanico).

Jednajsti nastop.

Tone. Lucija. Ilija.

Ilija (nastopi z Lucijo). Slabo ti je bilo, in glava te je bolela, praviš? A zdaj ti je že odleglo, kaj-ne, Lucija?

Lucija. Da, odleglo, oče.

Ilija (Tonetu). Vidiš, Tone, moji Luciji je bilo slabo in vèn je morala iz cerkve — glava jo je tudi bolela, pravi. Zdaj pa je že bolje in drevi bo lahko plesala. Kaj-ne, da bo tudi s teboj plesala?

Tone (hoteč jo prijeti za roko). Kajpada boš! In z menoj moraš prav mnogo plesati.

Lucija (umakne se naglo). Pusti me! (Gre h klopici in sede.)

Tone (čudeč se). Kaj pa ti je, Lucija? Ali nisva več prijatelja?

Lucija (pogleda ga otožno). O, prijatelja sva, zelo prijatelja!

Tone (stopi k Luciji in jo prime za roko). No vidiš, Lucija!

Lucija (iztrga mu roko). Pusti me, pravim!

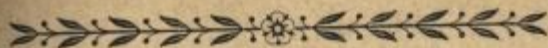
Tone. Ilija, kaj pa je tvojemu dekletu?

Ilija (poklekne k Lucijinim nogam in skrije obraz v njen naročaj). Bolna je, bolna!

Zavesa se zastrè.

(Konec prvega dejanja.)

Drugo dejanje.

Dekoracija: Vsa globina prizorišča predstavlja vas. Na desni Bogatétova hiša, lepo pobeljeno poslopje z rdečo opeko krito. Nad durmi visi smrečica, znamenje kréme. Hiši nasproti gospodarsko poslopje z odprtim skednjem. Razno kmetjsko orodje videti je zloženo na levi gospodarskega poslopja. Bogatétovo in ostale hiše loči cesta. Ob cesti nizek plot z uhomom na Bogatétov vrt, ob plotu razno sadno drevje, pod drevjem dolga klop. Pred hišo in skednjem mize, klopi in stoli. Na mizah povezujeni kozarci. Prizorišče zapira v daljavi jedne ure visoko pogorje.

Prvi nastop.

Jera Završnica. Tolpa otrok na cesti.

(Otroci lazijo na ograjo ob cesti in dvigajo drug drugega kvišku, čakaje godcev.)

Fera (pregrinja pred hišo mizo z belim prtom). Ročno se je treba zasukati, vsak čas utegnejo priti.

Završnica (ji pomaga). Kje imaš pa Marijanico?

Fera. Malone da me je sram povedati. — Letela je godcem naproti!

Završnica (dobrodušno). Saj me nismo bile nič bolje v njenih letih. Pojdi no, pojdi! Vsaka rada malo zaraja, če ima le s kom.

Jera. Je že res, ali doma imamo dela čez glavo, dekle pa tja po vasi trape lovi.

Završnica. Zato si pa ti malo hitreje stopila. No, in zdaj imaš vse v redu, vidiš!

Jera. Še kite ne nedostaje tu-le na mizi. (Gre nekaj korakov proti hiši, kličeč.) Lucija, Lucija!

Lucija (v hiši). Kaj pa je, mati?

Jera. Kito prinesi ven, če si jo že povezala!

Lucija (kakor zgoraj). Takoj, mati, takoj!

Završnica. Ali je Lucija doma?

Jera. Doma. Nekaj bolehnja je danes, pa ni hotela z Marijanico.

Otroci (kriče na vse grlo). Godci gredo, godci!

(Nekateri poskačejo z ograje.)

Jera (huduje se nad otroki). Hentani žrjavi, ali mi ne bodete tiho!

Završnica. Pusti jim veselje, saj me nismo bile nič bolje v njihovih letih. Otrok ni zdrav, če ne kriči!

Otroci. Že prihajajo, hola, hola! (Odteko kričeč po vasi.)

Jera. Moj Bog, človek samega sebe ne sliši! (Ponudi stol *Završnici*.) Sédi Reza!

(Obe sédeti.)

Jera. Nekaj sem ti hotela reči, pa palo mi je iz glave. Čakaj no, čakaj! — Ti hentani paglavci so me zmotili. (Malo pomisli.) Aha! — Veš, Reza, meni je prav ljubo, da se ta stvar s tvojim Tonetom in našo Marijanico kmalu skonča, ker Kriški lazi za njo, in ne hotela bi za vse na svetu, da pride s takim človekom opravljivim ljudem med zobe.

Završnica. Ti delaš krivico svojemu otroku, Jera.

Jera. E, Bog varuj, da bi ti mislila: »boji se za deklè!« Toli neumna vem da ni, da bi mu verjela in šla v njegovo past. Ali škric ima umazan jezik, da je groza!

Završnica. Za jezik ga pač ne moreš držati?

Jera. Seveda ga ne morem! To je ravno križ! Saj veš, kako je bilo lanski predpust z Dolčevo Miciko. Kriški je bil za njo, kakor sršen za zrelo hruško. Micika pa mu je tebi nič meni nič odprla hišne in vežne duri, rekoč: »Tukaj-le se hodi iz naše hiše in tam-le doli pa na Križ, kjer ste vi doma.« No in kaj je imela za to, da ga je pošteno iz hiše iztiralala? Toliko časa jo je grdil in črnil, da jo je Brinarjev Tine pustil na cedilu par dnij pred poroko. (Sklene roki.) Taka sramota! Bog nas varuj!

Završnica. Nič prida fant, če ima tako malo zaupanja v svoje deklè. Ni ji treba jokati po njem.

Jera. To je že res, ali sitnosti so pa vendar-le.

Završnica. Sitnosti! Kje pa sitnostij ni, kjer se može in ženijo? E, pojdi no, pojdi! Ti si le vsako stvar ženeš preveč k srcu.

Drugi nastop.

Prejšnji. Lucija.

Lucija (nastopi iz hiše, noseč v poliču napolnjenim z vodo kito domačih rož.) Kam pa jo postavim, mati?

Jera. Sem-le, Lucija! (Kaže na pogrnjeno mizo.)

Lucija (stori to).

Završnica. Kaj pa ti, Lucija, ali ne greš za družčino?

Lucija. Ne, mati Završnica.

Završnica. Beži no! Ko sem bila jaz v tvojih letih, ni minilo blagoslovljenje v fari, da bi mene ne bilo na plesišči. Kje boš pa fanta dobila, če vedno doma čepiš?

Lucija. Saj ga ne potrebujem. (Jeri.) Ali vas bi rada nekaj prosila, mati; če smem?

Jera. Kaj bi ne smela! Prosimi ni menda nikjer prepovedano.

Lucija. Prosila bi vas, če hočete reči očetu dobro besedo, da naj vsaj danes pred ljudmi ne izganjajo mojega očeta. — Jaz ne morem gledati, če jih podé iz poštene družbe, kakor da so kak zločinec.

Završnica. In Bog te ne bode ostavil in dobro se ti bode godilo, ker tako spoštuješ svojega očeta.

Jera (resno odkimuje z glavo). Naš stari je trda kost — saj ga poznaš — ne vem, če kaj opravim.

Završnica. Eh, kaj! Klepetali bodeva tako dolgo, da Bogatè poreče: »Ker mi ne dasta miru, sitnici, naj pa bo, no!« — Le nič ne skrbi, Lucija.

Lucija (stisne ji roko). Bog vam povrni, mati Završnica! (Odide v hišo.)

Jera. Ne vem, če ji nisi preveč obljubila.

Tretji nastop.

Prejšnji. Tone. Marijana, Fantje. Dekleta. Godci. Otroci.
Malo kasneje Bogatè. Kriški oskrbnik.

(Naprej priteče tolpa otrok kričeč:) Že prihajajo! — Godci, godci!

(Potem godci igraje koračnico; na čelu jim je Gojžan z oprtanim basom, ki ga pri korakanju zelo ovira. Piska na klarinet in daje takt kimaje z glavo na desno in levo. — Jeden godec je brez godala. Za godci fantje in dekleta. Prišedši do uhoda na Bogatétov vrt se godci ustavijo; a igrajo, dokler niso vsi fantje in dekleta na vrtu.)

Prvi fant (po godbi). Juhuhu!

Drugi fant. Danes je naš dan!

Gojžan. Dan je božji; uživali ga bodemo pa mi, tako se govori.

Završnica. Prav praviš, Gojžan, le pouči razposajence.

Gojžan. Tako, dekleta, zdaj naj se pa le prime vsaka svojega.

Tone. Marijanica, vina na mizo!

Vsi (izven deklet). Vīna, vina!

Marijana (odteče v hišo).

(Oskrbnik in Bogatè nastopita ob jednem. Oskrbnik skozi uhod s ceste, Bogatè iz hiše.)

Oskrbnik. Oho! Danes imate pa veliko družčino, Bogatè! (Seže mu v roko.)

Bogatè. In veseli nas, da ste prišli tudi vi malo pogledat, kako se sučejo naši fantje in dekleta. — Jera, kje pa je miza za gospoda?

Jera. Tam-le pred hišo sem pogrnila.

Oskrbnik (podá ji roko). Vi preveč skrbite za-me, mati!

Jera. Ni vredno besede. Kar sédite, gospod oskrbnik! Kakšnega vina pa prinesem?

Bogatè. Kaj treba upraševati? Polič dobre starine, ta je za stare kosti.

Jera. Ti neotesanec, ti!

Bogatè. Jaz govorim sam o sebi; no, in ali sem mlad, ka-li?

Jera (odhiti v hišo).

Oskrbnik (katerega je Bogatétova opazka neprijetno dirnila, sili se s smehom). Hahaha! Starina je za starino. To ste izvrstno pogodili!

Bogatè. E, vaša leta in moja leta, to je razloček! Ali sédite, gospod oskrbnik.

(Oskrbnik in Bogatè sedeta.)

(Med tem so se fantje zabavali z dekleti pri mizah pred skednjem. Nema in živahna igra.)

Marijana (prinese vina). Tôči, Tone tôči!

Tone (natoči, potem dvigne kozarec). Fantje in dekleta, najpreje pijmo, potlej naj pa Gojžan pokaže, če zná še pobožati svojo »rmeno«!

Vsi (trčijo). Na zdravje! Bog živi! (Pijo).

Jera (prinese oskrbniku vino). Tako, tu je vino!

Razni glasovi. Gojžan, polko, polko!

Gojžan. Kdor postavi Gojžanu bokal vina na bas, njegov je prvi glas.

Tone (uzame z mize še poln bokal ter ga postavi Gožšanu na glavo). Tu-le ga imaš, pijavka.

Gožšan (pleše z bokalom na glavi in poje):

Vince sladko
Pilo se bo,
Dokler srce
Bije za te!

(Uzame bokal z glave ter ga pritiska na srce, ponavlja je:)

Dokler srce
Bije za te!

Jera. Bokal boš utrl.

Gožšan. Jera, nič bati se ni. (Natoči in pije, potem da bokal ostalim godcem.) Mi smo vajeni takih stvari!

Vsi. Polko, polko! — Plesat!

Gožšan (obriše si z rokavom usta). Tako, ljudje, zdaj pa le brusit pete! (Odda godcu, bivšemu v sprevedu brez godala, klarinet; sam pa uzame bas ter odide z godci na skedenj.)

Vsi. Plesat, plesat! (Vsi izven oskrbnika in Bogatéta odidejo na skedenj.)

Gožšan (že za prizoriščem). Prvi ples je Bogatétove Marijanice in Završkega Toneta. — Potlej pa »republika«!

Razni glasovi. Dobro! — Pa bodi!

Četrty nastop.

Oskrbnik. Bogatè. Pozneje Ilija. Lucija. Jera in Završnica.

Oskrbnik. Ali midva ne pogledava, kako se kaj zasuče Marijanica?

Bogatè. Saj ni mogoče blizu. Zastopili so uhod, da ne pririjete skozi.

Oskrbnik (zvedavo). Kdo pa je ta Završki Tone?

Bogatè. Sosed moj. Koj tu doli za mojim hlevom ima hišo. Trden kmet, malone mi je kos, res lepo domovanje. No in meni se zdi, da rad vidi našo Marijanico. Ne bil bi napačen zet; tudi gospod župnik — moj brat — so za to, da ju povežemo.

(Za prizornico godba.)

Oskrbnik. Ali ni škoda takega dekléta, kmetu v roke? Saj se dobode lahko kaj boljšega.

Bogatè. Vidite, po moji pameti je stvar taka-le: Za celega gospoda kmetsko dekle ni, polovičarju je pa ne dam. In jaz mislim, da je prav tako!

Ilija (boječe nastopi in gre proti skednju). So že začeli, so že začeli! — Bog vé, pleše li moja Lucija?

Oskrbnik (opazi Ilijo). Hiti, Ilija, hiti! — Mudil boš!

Bogatè (razjarjen plane kvišku). Kaj pa ti zopet iščeš pri Bogatétovih?

Ilija. Svojega otroka! — Pogledati smem saj, kje je moja Lucija, ali ne?

Bogatè. Vèn se mi pobèri, sicer Saj menda veš, koliko veljaš pri Bogatétu? — Vèn, pravim!

(Na kričanje Bogatétovo priteče Lucija iz hiše, Jera in Završnica iz skednja. Ostali se ne menijo za ta prizor.)

Ilija. Pahnj me skozi duri, a daj mi tudi mojega otroka.

Bogatè. Bogatétove Anice hči ne bo beračila z zanikernežem, kakeršen si ti.

Jera (proseč). Za Boga, Jernej! Pomisli, da nismo sami.

Bogatè. Oprostite, gospod oskrbnik! Ali kedar mi pride ta-le capin pred oči, tedaj je z mojo dobro voljo pri kraji.

Ilija. In če sem capin, storil si me ti capina, ker si mi ukradel mojega otroka.

Bogate (hoče udariti Ilijo). Ilija!

Jera. Jernej! Jernej!

Završnica. Imej pamet, Bogatè!

Ilija. Le me, le me! — Saj si Ano tudi!

Lucija. Oče, prosim vas pojdite domu, saj grem z vami in ves večer ostanem pri vas! — Moj Bog, čemu ste prišli?

Završnica. Bogatè — radi najinega prijateljstva! — Prosim te, pusti ga!

Jera. Jutri mu povej svoje mnenje, danes ga pa pusti v miru!

Bogatè. Pomôli vragu prst, pa te zgrabi za vso roko. Ako ga pustim danes, čepel mi bo jutri zopet pred pragom. — Toda naj bo, naj ostane. (Iliji.) A jutri boš govoril z menoj — županom — radi svojega otroka. (Sede, nalije oskrbniku in sebi.) Bog živi! (Trčita.)

Oskrbnik. Na zdravje! — Hahaha! Res smešen dečko ta stari Ilija. »Moja Lucija!« to je vse njegovo evangelje.

Bogatè. Malo prismuknjen, hudoben pa zlo.
(Godba preneha.)

Jera
Završnica } (odideti v hišo).

Lucija (odvêde Ilijo na klop v ozadje). Tjà-le sédiva, oče!

Ilija. Kamor hočeš, Lucija!

Peti nastop.

Oskrbnik. Bogatè. Tone. Marijana. Nekaj fantov in deklet.

Tone (pripelje Marijano za roko na prizorišče). Zdaj, Marijanica, moraš pa temu-le (da ji poln kozarec) pogledati na dno.

Marijana (samo pokusi). Na zdravje, Tone!

Tone. Bog te živi! — Saj še pokusila nisi.

Marijana. Kajpada ne!

(Ista igra se nemo vrši, med ostalimi pari. Oskrbnik in Bogatè se živo pogovarjata. Otroci privale debelo tnalo po cesti, postavijo je ob Bogatè-tovi ograji pokonci, lazijo nanje, mečejo in pahajo drug drugega ž njega, gledaje plesalce na skednji.)

Tone (odhaja na skedenj.) Vroče je, vroče!

Marijana (hoče v hišo).

Oskrbnik. Ali je vam tudi kaj vroče, Marijanica?

Marijana. Pa še kako! — Ali zakaj me pa vedno vičete? Saj sami veste, da to na kmetih ni navada.

Oskrbnik (napije ji). No, če ti je prav, da te tičem, pa pij na to.

Marijanica (pije). Na zdravje!

Oskrbnik. Bog živi Zalóško krasotico!

Marijana (dotoči kozarec).

Oskrbnik. Saj nisi nič pila!

Marijana. O, sem, sem! — Hvala! (Odide v hišo.)

(Godba igra v kratkih premorih; a tako tiho, da ne moti igre na prizorišču.)

Oskrbnik (gledaje za Marijano). To je deklè! Škoda, Bogatè, da smo stari, škoda!

Bogatè (skriva je nevoljo). To ni za vas, gospod oskrbnik. Ni pa ni! (Za-se.) Moja stara ima prav; dekle ga bode v oči.

Oskrbnik (mu ponudi smodko; oba zažgeta in tiho govorita).

Šesti nastop.

— Prejšnji. Završnica.

Završnica (prinese iz hiše Iliji polič vina).

Ilija (plača). Tu imaš, Završnica; pa povej mu, (kaže Bogatèta), da sem pil za svoj denar. In povej mu, da Tomaž Ilija in nikomur nič dolžan, razven zemlji svoj prah in Bogu svojo dušo. — To mu povej, Završnica!

Lucija (natoči mu vina). Bodite mirni, oče, prosim vas!

Ilija. Nič se ne boj, Lucija.

Završnica. Saj poznaš Bogatèta. Moj Tone vedno pravi, da ima Bogatè premalo srca in

preveč pameti. Jaz pa mislim, da pameti nima preveč, ampak previsok je.

Ilija. To je, to je! Da, previsok! A kdor visoko leta, nizko pade; le veruj mi, Završnica.
(Tu zaigra zopet godba.)

Završnica (Luciji). Ali ne greš plesat?

Ilija. Saj res, Lucija, pojdi no in zavrti se; videla boš, kako odleti vsa otožnost od tebe, kakor —

Završnica (prekine ga). Bob od stene. O, ko sem bila jaz v tvojih letih! Kaj-ne, Ilija?

Ilija. Vem, vem! Ti in moja Anica plesali sta, da človek ni vedel, ali ima kaj v roki ali nič. — Pojdi no, Lucija!

Lucija. Nikari me ne silite. Meni se res ne ljubi.

Završnica. Jaz pa pravim, da moraš! (Uleče jo siloma na plesišče.) In plesalca ti poiščem, da te ne bo treba sram biti, plesati ž njim. O, ko sem bila jaz v tvojih letih! — (Odide z Lucijo na skedenj.)

Ilija (radostno). Pa bo vender-le plesala moja Lucija, pa bo vender-le plesala! — Videti moram s kom.

(Odide za Lucijo in Završnico.)

Sedmi nastop.

Oskrbnik. Bogatè. Koprivar. Miha.

Koprivar (z desne). Kaj pa ti je na nogi, Miha?

Miha (z leve, že precéj vinjen; jezno pogleda oskrbnika). Ali tebe kaj boli? Pusti me v miru!

Koprivar. Pasja noga, danes si pa nasajen!

Oskrbnik. Hahaha! Divji petelin ga je brcnil!

Miha (zaškriplje z zobmi in sede k nasprotni mizi).

Koprivar. Bog daj dober dan, gospod oskrbnik in tudi vam oče!

Oskrbnik (mu seže v roko). Bog daj, Koprivar!

Bogatè (pristavi še jeden stol k mizi). Pa kar sem-le sedi, če hočeš!?

Koprivar. Če dovolita? (Séde.)

Bogatè (oziraje se). Kam pa se je moja stara utaknila? Čakaj, ti pa jaz prinesem kozarec.

Koprivar. Saj se ne mudi, Bogatè.

Bogatè. Danes ne boš sedel brez pijače. (Mihi.) Kaj boš pa ti pil, Miha?

Miha. Polič starine.

Bogatè (odide v hišo).

Osmi nastop.

Prejānji brez Bogatéta. Potem Jera.

Miha (za-se). »Divji petelin ga je brcnil.«
Le čakaj, bova skoro drugače govorila.

Oskrbnik. No, kaj je kaj novega?

Koprivar (skrivnostno). Marijanica se moži;
to je najnoveje. — Ali že veste?

Oskrbnik. Bogatè mi je omenil nekaj malega o ti stvari. — Ali jaz mislim, da ni še nič gotovega.

Koprivar. Kaj nič gotovega? Jaz vam pa povem, kar vem: Danes teden jo bo snubil in v štirih tednih bode svatba pri Bogatétu.

Oskrbnik. Za vraga, kako bi se dalo to zavleči?

Koprivar. Nič lažjega, nego to! Spraviti moramo Toneta in Marijanico v kreg.

Oskrbnik. Dobro, dobro! Ali kako?

Koprivar. Gospodska suknja bôde v oči in vleče na-se. Malo na srce govorite dekletu, pa bo takoj ogenj v strehi. Saj ni tako božja, kakor mislite.

Oskrbnik. Ti misliš tedaj, da bi jo mogel pregovoriti —

Jera (prinese Koprivarju kozarec). Dober dan, Koprivar!

Koprivar. Bog ga daj, mati!

Jera. Danes si pa kasen, saj bo že skoro noč.

Koprivar. Gospodar brez gospodinje ne utegne posedati po krčmah. Pa saj sami veste, kako se gospodari s tujimi ljudmi.

Jera. Križ je, križ s posli, to skušamo!
(Nese Mihi polič vina.) Tako, Miha, zdaj se pa le okrepčaj. (Odide zopet v hišo.)

Miha (komaj umljivo). To pa to!
(Polagoma nastaja noč.)

Deveti nastop.

Oskrbnik. Koprivar. Miha. Bogatè.

Bogatè (iz hiše). Nikari ne zamerite, gospod oskrbnik, pogledati moram malo v župnijo. Ne vem, zakaj mojega brata, gospoda župnika, danes ni bilo nič blizu. — Saj imate družčino.

Oskrbnik. O, prosim, prosim!

Bogatè (kličoč). Jera, Marijanica, luči na mize!

Jera (v hiši). Kaj praviš, Jernej?

Bogatè (glasneje). Luči na mize!

Marijana (v hiši). Takoj, oče!

Bogatè. Na svidenje! — Ne bom se mudil dolgo.

Bogatè (odhaja).

Oskrbnik. } Na svidenje!

Koprivar. }

Bogatè (v ozadji). Spat, otroci, spat!

Otroci. Polko, Gojžan, polko! (Razprše se na vse strani.)

Koprivar. Kakor nalašč! *Bogatè* z domi, tako brž se ne vrne iz župnije. Tedaj — kakor sem dejal — malo na srce je treba govoriti dekletu in videli bode, kako naglo si posežeta *Tone* in *Marijanica* v lase. Jaz poznam kmetske ljudi!

Deseti nastop.

Oskrbnik. *Koprivar.* *Lucija.* *Ilija.* *Završnica.* *Tone.*
Fantje. *Dekleta.* *Godci.* Potem *Jera* in *Marijana.*

(Pri fantovski mizi ponavlja se nema igra iz petega nastopa.)

Završnica (*Luciji*). Ne vem, čemu se braniš plesati z mojim *Tonetom*?

Lucija (v zadregi). Ker sem — ker sem preslaba zanj.

Tone. Kaj preslaba, nič preslaba; kdo se meni za to!? (Napije ji.)

Ilija. Kaj-ne, da dobro pleše moja *Lucija*?

Tone. Tjã na konec sveta bi plesal ÷lovek
ž njo.

Ilija. Vidiš, Lucija, vidiš!

Prvo dekle. Bogatéta videla sem odhajati;
zdaj nam pa pač zapoješ jedno, Ilija.

Fantje in dekleta. Saj res, Ilija, zapoj nam,
zapoj!

Prvi fant. Gojžana »rmena« itak ne uboga
več.

(Smeh.)

Gojžan (jezno). Oho! Kdo pravi to?

Drugo dekle. Tisto tvojo, Ilija: »Temna
noč in ozka je steza.«

Gojžan. Sevé, sévé, ta ti k srcu gré.

Pesem.

Ilija.

I.

Temna noč in ozka je steza,
Srce se utésiti ne dá,
O bodoči sreči jasni sanja,
Sanja brez miru in brez nehanja!
Gori vabi v mirno, tujo vas
Vroče ga ljubezni tajni glas!

Zbor.

Vroče ga ljubezni tajni glas
Gori vabi v mirno, tujo vas!

Ilija.

2.

S čela si na večer znoj otrè,
 Na pogorje hrepeneče zrè,
 Tam cvetè mu ljubezniva deva,
 Ki tako se vroče zanj ogreva!
 Kar osreči ga, kar veseli,
 Ti si v sveti, zorno dekle, ti!

Zbor.

Ti si v sveti, zorno dekle, ti!
 Kar osreči ga, kar veseli!

Ilija.

3.

A gorjé, če oče tvoj zazvé,
 Da po njem ti koperni srcé,
 Ki le revo, bôl pozna na sveti,
 Zanj ne smeš se, deklica, ogreti!
 Sreče cvetke tu mu ne cveto;
 Trnje mu poganja le ostro!

Zbor.

Trnje mu poganja le ostro;
 Sreče cvetke tu mu ne cveto!

Ilija.

4.

Kedar mislim nanjo sam doma,
 Grenka solza mi v očeh igra —
 Davno črni grob jo že zakriva!
 Kaj imaš na svetu, glava siva?

(Objame Lucijo.)

Tebe, ôtrok moj, pustila vsaj
 Za spomin mi je na prošli slaj!

Zbor.

Za spomin mi je na prošli slaj
Tebe, otrok moj, pustila vsaj!

(Občno odobravanje.)

Prvi fant. Ta je pa križevca uredna, Ilija!

Gojžan. Pa ga vrzi na mizo, Boštijan, saj

Ilija ne poje vsak dan.

Jera in *Marijana* (iz hiše. Jera razstavlja luči po mizah, Marijana nese svetilko na skedenj).

Koprivar (namigne oskrbniku). Marijanica nese luč na skedenj. Zdaj-le je pravi čas.

Oskrbnik (zavestno). Poskusimo tedaj, koliko veljamo še pri dekletih. (Odide za Marijano.)

Koprivar (za-se). Tudi drugi je šel v past. Ne more mi spodleteti. (Zašepeta Mihi na uho.) Plačaj in pojdi!

Miha (plača). Mati, tu-le je moj polič.

Jera. Ali že greš?

Miha. Imam še opraviti. Lahko noč vsem skupaj!

Razni glasovi. Lahko noč, Miha!

Koprivar. Da se mi ne skesaš!

Miha. Ne boj se! (Odide po sredi.)

Gojžan (tolče s praznim bokalom po mizi). Še jeden bokal, bom pa jaz zanj dal!

Jera (uzame steklenico). Saj ta bo prvi na tvoj račun. (Odide v hišo.)

Gojžan. Prvi pač, a zadnji ne. Le veselo! Juhuhu!

Prvi fant. Zavriskaš pa še, kakor da imaš dvajset let, Gojžan.

Gojžan. Po vsaki strani križa dva, na sredi križ in ključica. — Koliko let je to?

Drugi fant. Petinpetdeset, ali ne?

Gojžan. Križ deset, kljuka pet, pogodil si! — Ali trden sem še kot dren in metat se grem z vsakim, če le vem, da ga vržem.

(Splošen smeh.)

Završnica (ustane od mize). Kje pa je Marijanica?

Jera (prinese Gojžanu zahtevano vino). Nesla je luč na skedenj.

Koprivar (zlobno naglašaje). Kje pa je gospod oskrbnik?

Dve dekleti. Za njo je šel.

Tone (skoči kvišku). Za Marijanico je šel?

Završnica. Pusti jo no, naj mu pové par osoljenih, da bode vsaj pomnil, kdaj je bil na blagoslovljenji v Zalógu.

Tone. Saj bo tudi pomnil. Dolgo že išče, ali danes je dregnil v sršenovo gnezdo. (Odhiti na skedenj.)

Završnica. Pameten bodi, Tone!

Lucija. Pojdite, oče, spremim vas domu.

Ilija. Kakor hočeš, Lucija.

(Oba odideta.)

Jera. Saj sem vedela, da ne mine dan brez prepira. (Odide za Tonetom.)

Završnica. To je križ, to je križ z mladimi ljudmi! (Odide za prejšnjima.)

Gojžan. Mladost — norost! (Pije.) Kaj hočemo? To je že stara pesem, stara pešem.

Jednajsti nastop.

Prejšnji. Marijana. Tone. Oskrbnik. Brez Lucije in Ilije.

Tone (potegne Marijano na prizorišče). Tu-le boš, če si moja! Ako te pa škric bôde v oči, potlej pa ne lovi s poštenimi ljudmi slepih mišij.

Oskrbnik (postavi se oblastno pred Toneta). S poštenimi, praviš? Kakšnim ljudem pa mene prištevaš?

Tone. Poštenim gotovo ne, ker laziš za mojim dekletom.

Oskrbnik (razljuti se). Ti se drzneš, — meni Kriškemu —

Tone (prekine ga). Kriškemu škricu povedati v obraz, da si slepar in že davno zrel za hudiča!

Oskrbnik. Fantalin!

Fera (mireč oskrbnika). Za Boga, vsaj vi bodite pametni! (Tonetu.) Ti se pa sramuj, ker imaš tako malo zaupanja v svoje deklè! (Govoreč ta stavek ozrè se pomenljivo na Završnico.)

Marijana. Ali misliš, če si Završki, da boš pometal z menoj? Ti si Završki, jaz sem pa Bogatétova. Jaz govorim s komur se mi ljubi, da veš. — In to ti tudi še povem na vsa usta, da naj te bo sram, ker tako sumničiš svoje deklè.

Završnica. Moj Bog, moj Bog, zdaj pa še vedve začenjata! — Pojdi domu, Tone!

Tone (udari z ного ob tla). Preje mora ta-le iti! (Kaže oskrbnika.)

Fantje. Prav praviš, Tone!

Prvi fant. Čemu se meša med kmete?

Drugi fant. In bega naša dekleta!

Fantje. Vèn ž njim, vèn ž njm!

Oskrbnik (sili se s smehom). Ali res? Hahaha!

Koprivar. Oho! To pa menda ne pojde tako naglo.

Prvi fant. Jezik za zobe, sicer mu boš ti pokazal pot!

Tone. Ne smeš mi zameriti, Marijanica. V jezi človek često izgovori kaj nepremišljenega. Saj veš, da ti zaupam, kot samemu sebi, ker te vsak človek pozna najpošteneje deklè v naši fari. (Odločno in krepko.) Ali baš radi tega se Kriški ne bo več dolgo mudil pri Bogatétovih, da ne bode imel prilike lagati — kakor je lagal o marsikateri že — da ne bode imel prilike lagati, če bi se govorilo slučajno kje o mladi Završnici: »O saj sva se poznala z dekletom, dobro poznala.« — In da ne bo namežikaval takisto satanskj z očmi, da človek ne vé, naj-li teče domu in zadavi svojo ženo, ali naj ubije obrekovalca!

Fantje. Res je tako, res!

Završnica (vijoč roki). Za Boga te prosim, Tone, jenjaj!

Oskrbnik (razjarjen). Skrajni čas je, paglavec!

Fantje. Kaj? Kdo je paglavec?

Tone. Skrajni čas je, da plačaš svoj račun in poiščeš pot proti Križu; sicer ti jo pokažem jaz.

Fantje (zaganjajo se proti oskrbnikn). Vèn ž njim, vèn!

<i>Koprivar.</i>	}	(miré).
<i>Marijana.</i>		
<i>Završnica.</i>		
<i>Dekleta.</i>		
<i>Žera.</i>		

Dvanajsti nastop.

Prejšnji. Bogatè.

Bogatè (naglo nastopi). Kaj pa pomenja to upitje?

Žera. O hvala Bogu, da si prišel!

Bogatè. Koga pa mečete iz moje hiše? — Kdo pa je pri Bogatétu gospodar?

Koprivar. Kdo? Završki Tone. —

Oskrbnik (prekine ga). Preuzel je v vaši neprisotnosti poveljništvo.

Bogatè. Malo prekmalu si se oglasil, Tone; za zdaj imam še sam dovolj glasu. Ti veš, da moja krčma ni bila še nikoli odprta razgrajačem — jaz sem župnikov brat. — Kdor začne pri Bogatétu prepir, ta roma na cesto in če bi prišel sam sv. Peter iz neba, postavim ga pred duri.

Žera. Jernej, kaj pa misliš?

Marijana. Oče, ne prenaqlite se!

Bogatè. Za danes ima pri nas opravljeno. — Moja beseda drži kot zid!

Završnica (užaljena). Pojdi domu, Tone, da te ne bo treba vèn metati!

Tone (mirno). Ne bo vam treba vreči me na cesto, Bogatè, saj grem sam! (Marijani). Da ne boš mislila, bojim se za-te, da ne boš mislila, ne zaupam ti, zato grem, samo zato, Marijanica. (Oskrbniku). Tebi pa le toliko povem, da bodeš pomnil, — pomnil, — današnji dan!

Tone in *Završnica* (odideta po sredi. Nekaj deklet in fantov za njima.)

Trinajsti nastop.

Prejšnji. Brez Toneta in Završnice.

Bogatè (Jeri). Kaj pa je bilo?

Žera (nevoljna). E, moj Bog; saj veš!

Koprivar. Kaj je bilo? — Tu-le gospod oskrbnik ni vedel, da mora prositi dovoljenja pri Završkem Tonetu, če hoče govoriti z vašo hčerjo nekoliko besed.

Oskrbnik. Pustimo stvar v miru. — (Vrže petak na mizo.) Prosim, plačajte si moj račun, ostanek pa naj imajo fantje za pijačo, ker znajo tako vrlo kričati; »vèn ž njim!« — Hahaha!

(Mrmranje pri fantovski mizi.)

Razni glasovi. Mi pijemo lahko za svoj denar. (i. t. d.)

Bogatè. Le mirujte, fantje, če hočete, da smo prijatelji. (Oskrbniku.) Ali res že odhajate?

Žera (tiho Bogatétu). Boga zahvali, če gre.

Oskrbnik. Moram, moram. — Lahko noč!

Bogatè.

Žera.

Koprivar.

Gojžan.

Oskrbnik (naglo odide).

Bogatè. In ravno pri nas se mora to zgoditi. (Osorno Marijani.) Midva, dekle, pa bodeva tudi še govorila.

Marijana. Kaj pač morem jaz za to. Nesla sem luč na skedenj, čemu je pa prišel za menoj; saj ga nisem klicala.

Bogatè. Molči in v hišo se mi izgubi!

Marijana (odide v hišo).

Bogatè (Jerī). In ti, stara, vse vidiš, vse veš, kedar pa je treba poseči vmes, takrat tičiš — vrag vedi kje!

Žera. Saj sem vedela, da se bo na mé usula toča. — Ali ti nisem dejala, da ga ne vabi v hišo?

Bogatè. Imaš pač dolge lase in kratko pamet. Petnajst let tržim že s Kriškim lesom,

pa naj oskrbniku pokažem duri. Sevéda! Kako si prebrisana!

Jera. E, saj ni vredno, da bi se človek pričkal s teboj. Ti tako vse najbolje veš in znaš!
(Odide v hišo.)

Štirinajsti nastop.

Prejšnji. Brez Marijane, Jere in oskrbnika.

Prvi fant (Koprivarju, ki je prisedel k fantovski mizi). Čemu se pa ti tako poteguješ za škrica?

Koprivar. Ne bodi neumen, kdo se pa poteguje zanj? Ali če je vse proti njemu, mora vsaj jeden biti z njim, sicer bi bil siromak kar brez računa popihal. Hahaha! Zdaj imate vsaj za pijačo!

Bogatè (hodé ob hiši sem ter tjà). Da le zmakne človek pete z domi, pa je že vse narobe.

Koprivar. Kaj pa se je zgodilo? Nič. In če bi se prav kaj bilo, krčmar ne more gostom ust mašiti in rok povezavati.

Bogatè. »Župan je, župnikov brat je, pa se take stvari dogajajo pri njem«. Tako poreko. (Odhaja v hišo.) In da me je vrag nesel z domi!

Drugi fant. Tako-le je: vèn bi ga bili morali vreči.

Fantje. Jaz tudi tako mislim! Kaj pa da!

Koprivar. E, fantje, vi še zelo malo poznate svet. Gospodske suknje se je treba s senenim vozom ogniti; samo oplazi se ob njo, pa si že v zaprtiji. Kmet sme gospôdi pokazati pest samo za hrbtom, sicer pa je treba stisniti klobuk pod pazduho. »Dobro jutro, gospod oskrbnik!« Misli si seveda smeš: »Vrag te uzemi, slepar; strela naj te ubije, oderuh!« Tako se živi dandanes, fantje. O, jaz imam skušnje!

Gožšan (že vinjen). Prav govoriš, Koprivar, dobro govoriš. Toda mladine se nič ne prime. To je križ, to je križ brez Boga!

Prvo dekle (ustane od mize). Jaz grem domu, če ne začnemo zopet plesati.

Dekleta. Saj nismo sedet prišle!

Prvi fant. Ti pri mizi preveč ulečeš, Gožšan, po »rmeni« pa premalo.

Vsi. Plesat, plesat!

Gožšan (ne brigaje se za nevoljo deklet).

Pijmo ga, pijmo,
Dokler živimo,
Saj ne dobimo
Kaplje ga tam!

(Pije.) To je ples za ljudi, kot smo mi!

Petnajsti nastop.

Prejšnji. Lucija. Ilija. Bogatè. Jera. Marijana.

Lucija (plane na oder). Jezus Kristus, Jezus Kristus! (Bogatè, Jera in Marijana prihitè iz hiše. Fantje in dekleta obkolijo Lucijo.)

Vsi. Kaj pa je? Kaj se je zgodilo?

Ilija (priteče za Lucijo). Je že po njem! Ubit je!

Lucija. O, sveta nebesa, mrtev, pravite?

Vsi. Ali govorita vender! Kaj se je zgodilo?

Ilija. Ubit je, ubit je!

Vsi. Kdo, kdo?

Ilija. Kriški oskrbnik.

Vsi. Kriški? To ni mogoče!

Bogatè. Ali si mari popolnoma zblaznel? Saj je ravnokar sedel tu-le pri mizi.

Ilija. Je že po njem. Ta hip je izdihnil na Završkem vrtu.

Bogatè (odrevenel). Na Završkem vrtu, praviš?

Ilija. Da, da, Bog se usmili njegove duše! Ne verjamem, da bi bil pripravljen za oni svet.

Vsi. Kdo ga pa je, kdo?

Koprivar. Kdo? Ali ste res slepi, ka-li? Kdo pa je pretil in grozil oskrbniku, da bo pomnil današnji dan?

Lucija (usklikne).

Ilija. Pomisli, kaj govoriš, pomisli!

Razni glasovi. Ali je mogoče? Završki?

— Saj res!

Marijana. Večni Bog!

Lucija (za-se). Izgubljen je, izgubljen je!

Šestnajsti nastop.

Prejšnji. Završnica.

Završnica (priteče na oder). Kje je Bogatè, kje je?

Bogatè. Kaj pa je, Završnica?

Završnica. Pomagaj, Jernej, pomagaj! Kriškega so ubili in zdaj pravijo — usmiljeni Bog — zdaj pravijo, da ga je naš Tone. Jakopinov Martin povedal je žandarjem, kako je Tone žugal oskrbniku, da bo pomnil današnji dan. In zdaj so ga prijeli in odvedo ga, če ti ne pomagaš. Za pet ran Kriščevih pomagaj, pomagaj!

Bogatè. Saj si šla vender ž njim domu, ali ne? Tedaj pač veš, je-li —.

Završnica (prekine ga). Vem, vem, vse vem! — Prišla sva domu. Tone je legel na klop pri peči, jaz pa sem šla, ker dekel ni bilo še doma, na-

pajat živino. Komaj stopim iz veže že zakričé pred hišo: »Ubit je, ubit je!« Jaz hitim na vrt in vidim, kaj se je zgodilo. Potem tečem v hišo; Tone je ravnokar skočil kvišku. »Kaj pa je, mati?« — »Kriškega so ubili«, odgovorim mu. »Bog nas varuj!« usklikne in že je bil na vrtu. — Tu pa so ga prijeli žandarji. — Pomagaj, Bogatè, pomagaj! Kakor resnično živi moja duša, naš Tone je — (Videč Toneta nastopivšega z žandarjem uzklikne zamoklo in omahne. Ilija in Lucija odvedeta jo na klop v ozadje).

Sedemnajsti nastop.

Prejšnji. Tone, za njim žandar. Potem fantje in dekleta (večinoma oni, ki so odšli v dvanajstem prizoru).

Koprivar. »Nedolžen«, je gotovo hotela reči, a obtičalo ji je na jeziku.

Razni glasovi. To pomeni nekaj!

Žandar (Bogatétu). Gospod župan, javljam vam, da odvédem zločinca v preiskovalni zapor.

Bogatè. Ali pa veste, da je pravi?

Žandar. Vsi morate pričati, da je pretil oskrbniku: »Pomnil boš današnji dan«. To je dosti.

Bogatè. Ako ne more biti drugače, — odvedite ga.

Tone. Vi vsi bodete pričali tedaj, vi vsi? Dobro, le pričajte! — Ali jaz vam povem: Kakor gotovo živi Bog v nebesih, tako gotovo nisem položil roke na Kriškega oskrbnika in tako gotovo se bode dokazala moja nedolžnost.

Razni glasovi. Bog daj, Bog daj! — Da bi le res bilo!

Tone (Marijani). In ti, Marijanica, ali mi ti veruješ, da nisem zločinec, ali mi veruješ?

Marijana (molči).

Tone (trese se na vsem životu. Strastno.) Rêci mi, da veruješ, potem grem lahko miren v zapor. Rêci, rêci! — Ti molčiš?

Marijana. Jaz ne morem drugače!

Tone (obupno). Ti ne moreš drugače, ne moreš? Ali veš kaj si storila zdaj-le z menoj, ali veš? Srce si mi izruvala iz telesa! (Bije se s pestmi po prsih). Srce si mi izruvala iz telesa!

Bogatè (žandarju). Odvedite ga!

Tone (divje). Mene, mene? — Živega me ne spravi nihče s tega mesta!

Lucija (plane k Tonetu). Nedolžen si, nedolžen! Jaz ti verujem!

Ilija (isto tako). Jaz tudi, jaz tudi!

Tone (glasno zaplače). O hvala ti, Lucija, hvala ti, Ilija!

(Ženske močijo Završnici glavo z vodo.)

Tone (poda žandarju roki). Tako, zdaj sem vaš!

Žandar (uklene Toneta). Pojdiva!

Završnica (zavé se). Tone! — Tone!

Tone. Z Bogom, mati! Vest vašega sina je čista! (Naglo odide.)

Žandar (za njim).

Rasni glasovi. Kdo bi si bil mislil! (Odhajajo.)

Gojšan (majaje z glavo.) Mlada kri, mlada kri! (Odide za množico.)

Koprivar (za-se zmagonosno). Dobro se je izvršilo! (Odide za prejšnjimi.)

Marijana. Taka sramota! (Odide v hišo.)

Fera (za njo). Lepo blagoslovljenje!

Bogatè. Jera, pogasi luči! Spat pojdemo! (Odide za prejšnjimi na vas.)

Fera (že v hiši). Bom, Jernej!

Završnica (komaj umevno). Ti ne veš, Lucija, kako rada ga imam! (Tudi odide.)

Lucija (po kratkem premoru). Jaz tudi, ah, jaz tudi!

Ilija. Ti tudi, Lucija?

Lucija (objame Ilijo). Rada, oče, nad vse rada!

Ilija (pritisne jo na se). Še to! Še to tedaj! Oče nebeški, tvoja roka je težka, zelo težka, — udari mene, a bodi milostiv mojemu otroku!

Zavesa se zastré.

(Konec drugega dejanja.)

Tretje dejanje.

Dekoracija: Ilijeva koča. V ozadji in na levi strani duri. V kotu ozadja staro že na pol razpalo ognjišče. Na desni spredaj miza z dvema stoloma. Med stranskimi durmi in ognjiščem razstlan otep slame pogrnjen z zakrpano rjuho od surovega platna.

Prvi nastop.

Miha Ilija.

Miha (spi na otepu).

Ilija (sedeč na ognjišču, kadi iz kratke pipice, zroč na spečega Miho). Kako trdno spi! — Kaj je pač delal po noči? E, meni se vse tako dozdeva, da je Miha tudi jeden onih, ki iščejo, česar ni: po noči dneva, po dnevu pa noči.

Miha (v spanji). Kri, — kri!

Ilija. Kaj se mu neki sanja? — In kako se je stresel. — Skoro me je groza. — Nekaj ima na vesti ta človek, naj že bo, kar hoče. Nič ga nisem vesel, kedar prihaja. — Ali vidim ga često objokanega, zato ga ne izganjam. — Kdor joka, ta ni še popolnoma na krivih potih.

Zopet se je stresel. Pokličem ga. (Kliče.) Miha, Miha!

Miha (še na pol speč). Kdo — kdo — kliče?

Ilija. Jaz, Miha, jaz! Nekaj se ti je sanjalo.

Miha (gleda plašno okrog sebe). Sanjalo, praviš? Ali sem kaj govoril?

Ilija. »Kri, kri!« si klical.

Miha (zave se). O, ta vražji lov mi niti v spanji ne da miru. — Ali veš, kaj se mi je sanjalo?

Ilija. Kako bi vedel?

Miha. Sanjalo se mi je, da sem obstrelil jelena in begal za njim čez hrib in dol, čez plaz in prelaz. — (Potegne si z roko preko čela.) Poglej, poglej, saj sem res ves znojen. — Ali imaš kaj pijače pri rokah? Silno sem žejen.

Ilija (uzame lesen korec izpod ognjišča). Čakaj, prinesem ti korec vode. (Odide po sredi.)

Drugi nastop.

Miha (sam).

Zmerom vidim pred seboj Kriškega oskrbnika in Tonetov blede obraz. »Kakor gotovo živi Bog v nebesih, tako gotovo nisem položil svoje roke nanj!« dejal je. — Še zdaj ga slišim.

— Zakaj nisem stopil takrat izza Bogatétovega skednja, kjer sem tičal skrit in rekel: Pustite njega, — jaz sem pravi! Zakaj nisem potegnil Koprivarja izza mize in se mu zadril na ušesi: Pojdi z menoj, imava isto pot, — ti si me najel, ti si me plačal! — Zakaj odlašam in puščam nedolžnega v ječi? — Ker mi Koprivar maši usta z novci, da bi sédel z Marijano mirno v mehko in gorko gnezdo. O, satanski zvito skoval si svoj načrt, Koprivar! Toda jaz ti vržem tvoj prokleti denar pred noge, ter se zglašim sam pri sodišči Da, to moram, moram, sicer mi izžge ta ogenj pamet iz možjan!

Tretji nastop.

Miha. Ilija.

Ilija (z vodo). Čista je, kot srebro in mrzla, da zebe v zobe. — Ohladila te bode.

Miha (pije). Dobra je, dobra!

Ilija (važno kimaje z glavo). Pa pametna, pametna! Koliko manje gorja bi bilo, da samo ta-le (pokaže v korec) gospodari na svetu. — V vinu tiči mnogo zla, Miha!

Miha (naglo). Zlodej tiči v vinu, reci, zlodej!

Ilija (dobrovoljno smehljaje se). Zato pa hvalimo Boga, da smo siromaki in nam le redko-kedaj preostaja novcev za vino.

Miha (otresa z glavo). O, novci, novci! — Kujejo jih v peklu in vino je hudičevo olje.

Ilija. Je tako, je; novci prinašajo malo prave sreče!

Miha (burno). Kdor se zagleda v denar in omoti v vinu, je izgubljen, izgubljen, pravim ti!

Ilija. Pametno govoriš in prav govoriš, ali vender mi ni všeč, da ti take misli rojijo po glavi. — Ti imaš nekaj na srci, — reci, kar hočeš, — nekaj imaš na srci in tisto te kolje in peče.

Miha (pogleda ga srepo). Ali misliš?

Ilija. Nikari me ne glej tako čudno; saj bi se te skoro bal človek o belem dnevi.

(Kratek premor.)

Miha. Čuj, — čuj, — Ilija! — Jaz vem neko skrivnost. Ali jo hočeš slišati?

Ilija (malomarno). Če poveš, mi je prav, če molčiš, mi je še ljubše. — Vsak zase, Bog za vse! Po tem potu hodim jaz.

Miha (uznemirjen). Kako pa misliš ti, Ilija; je-li Završki Tone nedolžen, ali ne?

Ilija (mirno, nič sumljivega ne sluteč). Jaz mislim: da! Če pa ni, potlej naj se ga usmilijo nebesa. — Zakaj posvetna kazen, katero nam nalagajo sodniki, — ljudje od mesa in krvi, kakor nas kdo, — ta posvetna kazen je omivalnik samo za naše roke. Ali dušo oprati more le Bog v neskončni milosti svoji.

Miha (tožeč). Dušo oprati more le Bog v neskončni milosti svoji.

Ilija. Vidiš, na tisoče in tisoče šlo jih je že na oni svet, za katerimi so ljudje kazali s prstom, tam pa so čistejši od zvezd in svetlejši od solnca. Tisoči drugih pa se svetijo tu, tam bodo pa stali v temi.

Miha (živo). Res je, res je!

Ilija. Zato naj človek ne obsoja. — (Odločno.) Jaz verjamem, da je Tone nedolžen, kako pa mislijo ostali ljudje, to mi ne dela skrbij in mi ne krati spanja.

Miha (ustane z ležišča). In o tebi govoré ljudje, da so se ti zmešali možjani, o tebi govoré, da si prismuknjen? In vendar mi ni še nihče tako govoril, nihče tako globoko posegel v dušo! — Ilija, Ilija, — jaz sem —

(Ta hip nastopi Lucija.)

Četrty nastop.

Prejšnja. Lucija (po sredi).

Lucija. Oh, kako sem letela, letela!

Ilija (ne brigaje se več za Miho). Saj si vsa zasopla, revica! Čemu pa letaš tako, čemu?

Lucija. Oče, jaz ne ostanem več pri Bogatétovih, zgôdi se karkoli!

Ilija. Kaj pa je bilo? Ali te je Bogatè —

Lucija (prekine ga). Nič — Bogatè — nič! — Prala sem doli na potoku za vasjo. Pa pride Koprivar mimo. »Ali pereš, deklè?« upraša me. »Da, perem.« odgovorim mu. — »Veš li,« pravi, »veš li, da bo zdaj tisti Koprivar, katerega si ti psovala tam pred cerkvijo, da bo zdaj tisti lopov zet pri Bogatétovih?«

Miha (grozi). Nisi še, nisi še, Koprivar!

Ilija. No in dalje, dalje?

Lucija. »Čemu mi pa praviš to?« uprašam ga. »Ker sem pošten človek in vračam hudo z dobrim. Ti si me psovala, jaz ti pa dam za to dober svet: odpri oči, dekle, zdaj imaš prost pot k Završniku. — Marijanico uzamem jaz, ostala dekleta se tudi ne bodo hotela vezati na Toneta, za-tè je pa dober. — Kaj to dé, — če so ga malo priprli!«

Miha (stiskaje pesti). Kesal se boš še danes, še danes!

Ilija (razjarjen). To ti je rekel, tebi, moji Luciji?

Lucija. »Zdaj je zopet prost,« pravi, »ravno kar je prišel iz zapora.«

Miha (naglo). Tone prost?

Ilija (veselo presenečen). Tedaj vender-le nedolžen!

Lucija (uzdihne). Hotel Bog! — »Ali o svojem času pokličejo ga zopet,« — doda strupeno, — »ker je zdaj nedostajalo dokazov. — Toda kaj to dé? Ti boš oskrbena, naj bo mož doma ali pa gori na gradu.« — Zasmijal se je, da mi je mraz pretresel vse ude. — »Tone, stari Ilija in ti, to bode lepa družčina!« dejal je, ter odšel proti Bogatétu. Zaupila sem za njim: »Ne bom ti delala napotja pri Bogatétu! Tu-le je perilo, naj pride po-nje, komur drago; jaz ne stopim nikoli več čez prag Bogatétove hiše. — Povej mu to!«

Ilija. Prav si storila, Lucija!

Lucija. Pustila sem perilo na mestu in nihče me ne spravi nazaj, naj se zgodi, kar hoče.

Miha. Kaj pa se ti more zgoditi?

Ilija. In če bi mogel bežati s teboj, na konec sveta, pod Bogatétovo streho si spala sinoči zadnjikrat.

Peti nastop.

Prejšnji. Bogatè. Koprivar.

Bogatè (nastopi toliko preje, da čuje poslednji stavek četrtega prizora). Hahaha! — Ali res? — Jaz pa mislim, da bo nocoj, jutri itd. tudi še.

Lucija. Nikoli več, nikoli!

Bogatè. Le potrpi malo, jaz ti že uravnam glavo, če ne zlepa pa zgrda.

Koprivar (oblèdi, ugledavši Miho. Šepetaje.) Kaj pa ti počneš tukaj?

Miha (zbadljivo in glasno.) Čemu mi pa šepetaš na ušesi? Saj nisi pri izpovedi. — Kaj da počnem tu, uprašáš? Vasujem, Koprivar, vasujem! — Stari Ilija, Lucija in jaz. — ali ni to lepa družčina, kaj? Škoda, da ne dostaje še Završkega Toneta, potlej bi bila še lepša; ali ni res?

Koprivar (zelo nemiren). Jaz te ne umejem. (Tiho Mihi.) Ne zini besedice več, sicer sva izgubljena!

Miha. Saj to hočem!

Koprivar (tiho govori z Miho).

Bogatè (Luciji). Spravi se mi po perilo in nesi je domov. — Pri ti priči!

Lucija (odločno). Ne grem, pa ne grem!
(Odide v stransko sobo)

Šesti nastop.

Prejšnji brez Lucije.

Bogatè. Ne? — Bomo videli!

Ilija. Razsajaj ti nad svojo Marijano, nad mojo Lucijo pa ne bodeš.

Bogatè. Kdo pa govori s teboj? — Veš-li, kdo sem jaz, kdo si pa ti?

Ilija. Ti si Bogatè in jaz sem Ilija. — In ker bode skoro leto dnij, kar si mi pretil, da boš župan govoril z menoj radi Lucije, in ker si bržkone pozabil na to, govoril bodem jaz danes s teboj radi svojega otroka, katerega si mi ti ukradel. Da veš, ukradel!

Bogatè (razjarjen). Ilija!

Miha. Le povej mu, kar mu gre. On je tudi jeden iz onih, ki se svetijo tu, tam pa bodo stali v temi.

Bogatè. Ti se tudi oglašáš, postopač?

Koprivar. V tuji hiši imava iste pravice.

Koprivar (tiho Bogatétu). Podkuril ga je Ilija, saj vidite.

Bogatè. Jaz vaju bodem učil, kako vama je govoriti z menoj.

(Nema igra med Miho in Koprivarjem. Koprivar hodi nestrpno sem ter tjà, odkriva se, brišoč si znojno čelo, odpira duri v ozadji, hotè oditi, a vrača se zopet k Mihi, ki pazno posluša sedeč na ognjišči Ilijev in Bogatétov dvogovor, ter le z roko mahaje odgovarja Koprivarju, češ: vse prigovarjanje brezuspešno. Enkrat ali dvakrat Koprivar odide, pa se zopet naglo vrne.)

Ilija. Ti? — Ti? — Ali misliš, da sem tvoj hlapec, kakor sem bil pred dvajsetimi leti? — Takrat si nas učil, pošteno učil, mene in svojo sestro, — mojo Ano.

Bogatè. Tvojo Ano! — Hahaha! Kako pada!

Ilija. Da, moja je bila in rada sva se imela. A srečo najino sta uničila ti in tvoj brat, gospod Anton, ker vaju je bilo sram, imeti hlapca za svaka, ker te je bilo sram hlapcu izplačati osemnajst sto goldinarjev Anine dote. — Kričala sta nad ubožico, kakor obsedenca noč in dan: »Ti pa hlapca, Bogatétova Ana pa hlapca!« — Mene si pognal iz službe, njo pa si spravil v grob.

Bogatè (tresoč se jeze). Ali veš, kaj govoriš?

Ilija. Vem, vem! — Le poslušaj, izvedel bo-
deš še več. Ko smo pokopali mater, prišel sem k
tebi po svojega otroka, izročil ga Gabrovi Neži,
da ga odgaja; sam pa sem se zopet poprijel
zidarstva, ter delal z veseljem, vedoč, da delam
za svoje dete. — Ali Bog je hotel, da se po-
nesrečim, doli v Podlipah. — Ležal sem malone
pol leta v bolnici. Ti pa si bil zvit lisjak. Ko
sem prišel zopet domu bil si že postavno varuh
mojemu otroku. — »Pri onem padcu v Podlipah
so se mu zmešali možjani, Ilija je prismuknjen!«
To so bila sredstva, s katerimi si mi ukradel
otroka. Pa to ni bilo še dovolj. Odtujil in
pristudil si me otroku. — Če sem gredoč
mimo tvojega doma postal ob vrtu ali pogledal
na dvorišče, kjer se je časi igralo moje dete in
klical: »Lucija! Pojdi no k meni Lucija!« —
zbežala je v hišo, kakor da vidi hudobo. — To
je bilo tudi tvoje delo. O, mene je bolelo, hudo
bolelo! Osem let je bila Lucija že stara in jaz
nisem mogel živeti več brez nje, a ti nisi pustil
mene k otroku, otroka ne k meni. Pa se skrijem
nekoč za znamenje gori nad vasjo in prežim na
svojega otroka, kakor razbojnik na svoj plen.
— Lucija pride mimo, jaz skočim izza znamenja,
objamem jo, pritisnem nase — (radostno) in moja

je bila! — Kričala in jokala je skraja na vse grlo, a jaz sem ji pravil, da sem oče njen, da jo rad imam in jokal, sem ž njo — jokal veselja. Potlej pa sem jo del z naročja proseč: »Pa kmalu spet pridi tod mimo!« (Veselo usklikne.) In kri ni voda, kri ni voda! — Prišla je skoro vsak dan k svojemu očetu vkljub tvoji prepovedi in šibi.

Bogatè (trdo in zamolklo). Ker nima nič Bogatétovega v sebi, zato je hodila. Naša Ana dala ji je samo življenje, vse ostalo na dekletu je pa tvoje.

Ilija. In ker je vse moje, zato mi jo pusti.

Bogatè. Jaz sem preuzel skrb in varstvo za hčer moje sestre Ane do štirindvajsetega leta. Potlej naj stori dekle, kar hoče. — Dobrega se itak ne nadejam.

Sedmi nastop.

Prejšnji. *Lucija* (skozi stranske duri).

Bogatè (ravnokar ustopivši *Luciji*). Tebi pa rečem zadnjikrat: nêsi domu perilo!

Lucija (živo strese z glavo). Ne, ne, ne!

Bogatè. Ne? — Tedaj bo pač res, kar mi je povedal Koprivar, da si uzkliknila veselja, ko ti je pravil, da je Završki zopet doma.

Koprivar (stopi naglo k Bogatétu). Ne, ne, Bogatè! — Rekel sem le — hotel sem reči — *Bogatè*. Čemu pa jecljaš? Rekel si, kar sem jaz zdaj-le govoril.

Lucija (silno). In lagal je, lagal je!

Bogatè. Mogoče; ali o tem drugikrat! — Zdaj moram končati najpreje s teboj. — Dozdeva se mi, da bi za to raje ostala tu pri očetu, da lahko pogledaš, kedar se ti zdi in zljubi, doli k Završniku, kaj počne Tone, — skoro bi dejal tvoj Tone.

Lucija. Moj Bog, sem-li to zaslužila?!

Bogatè. Ali povem ti, da se do zdaj še ni izkazala njegova nedolžnost, če prav so ga izpustili. Ako pa hočeš morilca za moža

Miha (pahne Koprivarja, ki mu med igro gornjega prizora usiljuje denar, daleč od sebe in prekine Bogatéta). Čakaj malo, Bogatè, čakaj!

Koprivar (ne pusti Mihe iz ozadja). Ali si obseden?! Ne izdajaj samega sebe; pomisli, kaj delaš!

Miha. Pusti me! (Stopi v ospredje.) Ne boš me več preslepil in omamil. Tu imaš svoj prokleti denar! (Vrže Koprivarju denar pred noge.) Zdaj-le se bode izkazalo, Bogatè, da je Završki Tone nedolžen -- zdaj-le — zdaj-le! — Bog ve, da

nisem mislil — Bog ve — ali zgodilo se je —
Kriškega oskrbnika ubil sem jaz.

Vsi (ostrmé).

(Kratek premor.)

Lucija (usklikne). Tone, nedolžen!

Ilija. Zato naj človek ne obsoja!

Bogatè. Je li mogoče?

Koprivar. Hahaha! Ali mu verjamete *Bogatè*?

Bogatè. Vsakemu več, nego tebi!

Koprivar (strupeno *Mihi*). Ti prepogosto vasuješ pri *Iliji*, pa se ti je tudi zmešalo.

Miha. Možno, možno, ali toliko pa dobro vem, da si me ti najel in plačal.

Bogatè. Ti? Ti? — *Slepar!*

Ilija. Kaj praviš?

Lucija. Tedaj si vender-le lopov! | Ob
jednem.

Miha. Vse ostalo povem pri sodišči, kjer se vidiva, *Koprivar*. (Uzdihne). Laglje mi je pri srci. — Ti pa, *Bogatè*, zahvali tu-le starega *Ilijo*, da ne dobodeš *Koprivarja* za zeta. On mi je pokazal pravo pot, katero zdaj-le nastopim. »Roke v omivalniku, dušo v milosti božji.« — Kaj-ne, *Ilija*? (Naglo odide po sredi.)

Ilija (za odhajajočim). Tako je, tako je!

Koprivar (med zobmi). Vse je izgubljeno. Prokloti zbabelec, peklo naj te pogoltne! (Odide.)

Ilija (radostno). Naglo k Završniku! To bo novost za ubogo mater in Toneta. (Odhaja).

Bogatè. Potrpi malo, Ilija! (Luciji.) Pa ti steci k Završniku, Lucija, — če hočeš!?

Lucija. O, rada, rada! (Odteče po sredi).

Osmi nastop.

Ilija. Bogatè.

Bogatè (tesnosrčno). Ti praviš, da sem ti delal krivico. — In če bi bilo res, (sili se govoriti odločno) jaz še zmerom mislim, da sem prav storil, kar sem storil — ali recimo, če bi bilo res, da bi ti bil delal krivico, potlej jo je treba popraviti in tebe je treba prositi odpuščanja. — Ali bi pa ti odpustil, Ilija?

Ilija. Čemu uprašáš, čemu? — Saj sva bila nekdam prijatelja, — kolikor gospodar in hlapec biti moreta.

Bogatè (seže mu v roko). Že vidim, da jaz ne bom predrugačil sveta. — Zato hočem poravnati, če sem kaj zakrivil — jaz še vedno mislim, da nisem! — Bogatè ne ostaja nikomur ničesar na dolgu.

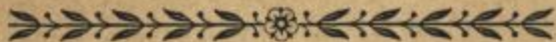
Ilija. O, saj sem vedel, dobro vedel, da nisi brez srca, Bogatè!

Bogatè. Obdrži tedaj svojo Lucijo in glej, da jo kmalu omožiš. — Dota za deklè je pri meni. — Pozdravljen, Ilija! (Odide naglo po sredi.)

Ilija (ihteč). To je dan! — Oče nebeški — to je dan! (Obrne se k odhodu.)

Zavesa se zastrè.

Premena.

Dekoracija: Soba pri Završniku. Duri v ozadji in na straneh. Na levi odprto okno. V desnem kotu ozadja velika zelena peč. Spredaj na desni miza in stoli. Na levi steni ozadja sklednik z raznovrstno posodo, na desni ura.

Prvi nastop.

Tone. *Završnica.* Pozneje **Lucija** pri oknu.

Tone (sedi pri mizi, naslanjaje glavo v roki).

Završnica (stoji poleg njega, levico ima ovito okolu njegovega vratu). Ne bodi tako čmeren, **Tone!** Ali ne vidiš, kako mi silijo solze v oči veselja in sreče, ker te imam zopet pri sebi. Saj moraš ti tudi vesel biti!

Tone (temno). Vesel, vesel!? — Nikari ne govorite o veselji in sreči. Ali ne veste, kaj je izgubljena čast in poštenje?

Završnica. Vest ti ničesar ne očita, ljudje pa naj govore, kar hočejo.

Tone. Tako vi mislite, a jaz tega ne prenesem. Že danes — komaj sem stopil v vas —

stikavali so sosedje glave in pošepetavali si, vrag vedi kaj. In Bogatétova Marijanica planila je, ugledavši me, čez cesto, kot da se svet pogrezuje za njo. In to naj bi človek mirno gledal in čakal da postanejo ti šepetalci glasnejši? Ne, ne, jaz ne zmorem tega!

Završnica. Deklè, deklè ti roji po glavi; nisem se bala zastonj.

Tone. Meni? — Marijanica? — O motite se, mati! Res je, rad sem jo imel, nad vse rad in srce mi je hotelo počiti, ker mi ni ni ona verjela, da sem nedolžen. Toda bil je to samo jeden hip. Potem pa sem čutil, kako mi je ugasnila ljubezen do nje, ugasnila, kot bi odrezal, kakor če upihnete luč. In zdaj je tema tu-le notri, popolna tema.

Završnica. Namenjena ti ni bila, in morebiti je prav tako.

Tone. O prav, prav! V Marijani tiči preveč Bogatétove ošabnosti, jaz bi ne bil srečen ž njo, možno, da bode Koprivar!

Završnica. Eh, godili so se čudeži, kar te ni bilo doma! Da si videl Koprivarja, kako se je smukal in plazil okolu Bogatéta in brata njegovega, gospoda župnika! Pa saj ni, da bi človek govoril! Kar se pa tiče Marijanice, menim, da

ji ni dokaj zanj; uzela ga bode, ker noče nasprotovati očetu in stricu!

Tone. Ne bil bi verjel, da se ujame Bogaté v njegovo past. Če se le ne pokesa kdaj!

Završnica. Bodi, kakor more! Izbij si Marijanico iz glave, saj ni jedina na svetu.

Tone. Bog ji daj srečo! Jaz ne mislim ne na njo, ne na kako drugo, ker vem, da srca in ljubezni ne bodem pri nobeni priženil. Katero dekle pa bi hotelo fanta za moža, za katerim bi ljudje kazali s prstom. Ali recimo, da bi me uzela katera; a uzela bode le Završki dom ne pa Toneta. Take žene pa me varuj Bog! — In kaj bi odgovorila mati mojemu otroku, če bi jo vprašal: »Ali so res naš oče . . .«

Završnica (ne da mu izgovoriti). Preko ust ga bode pačila in z leskovko učila spoštovati svojega očeta. — To je dolžnost materina.

Tone. Ali bridka dolžnost!

Završnica. Bridka ali nebridka. »Spoštuj očeta in mater!« pisano je. Če sta spoštovanja uredna ali ne, to ni otrokova skrb.

Lucija (nagne se skozi odprto okno). *Tone!* *Tone!* Topolčev Miha ubil je Kriškega oskrbnika!

Završnica. Jezus, Jezus!

Tone (malone brez sape). Nebo in zemlja!

Lucija. Zdaj tečem še sosedom povedat, da si ti nedolžen. (Umakne se od okna.)

Tone. Ali sem prav slišal? Kaj je dejala? Mati, kaj je dejala?

Završnica (oklene se Toneta ter se izjoče). Da si ti nedolžen pred Bogom in ljudmi. O usmiljena nebesa, to je najlepši trenotek mojega življenja!

Tone (stiska mater na-se). Je-li mogoče? Kako, — kako se je zgodilo vse to? Tako naglo, nepričakovano?!

Završnica (izvije se Tonetu iz rok). Čakaj, čakaj! Takoj izveš, potečem za Lucijo. (Hoče skozi stranske leve duri.) Moj Bog, saj ne vem, saj že ne vem, kje mi je glava! (Odhaja po sredi.) Tu-le se hodi na vas! (Odide.)

Drugi nastop.

Tone (sam).

Kakor z jasnega treščilo je v mene. Srce mi hoče prsi razgnati. — Nedolžen, nedolžen! — Tedaj je vendar prišel dan, da zopet prosto dišem in brezskrbno dvignem glavo. Osem mesecev, cela večnost! — Globoko ste me upognili, globlje ni mogoče. — Kakor mōra ležalo mi je

na srci in tiščalo me k tlom. — Zaril bi se bil najraje v zemljo, da ne trebam gledati in srečevati ljudij, ki so me pahnili v sramoto. A danes, danes napočil je plačilni dan! Zadreti se jim hočem na ušesa, kot grom z nebes: Svojat peklenska, ali veste, kaj ste mi uzeli, ali pojmite, kaj ste mi storili? Moje pošteno ime, moja čast ste mi uzeli, obdolžili ste nedolžnega, krivo ste pričali! Gnjusite se mi, plujem vam v obraz, proklinjam vas!

Tretji nastop.

Tone. Ilija (nastopil je med samogovorom in obstal pri durih).

Ilija (prihiti v ospredje). Ne, ne, ne tako! Kazen prihaja od zgoraj in človek naj je ne kliče.

Tone (še vedno razjarjen). Ali veš, kaj so mi storili?

Ilija (mirno). Vem, vem! — Ti pa odpusti, Tone! To je, kar nas dela ljudi!

Tone (mirneje). Tebi je lahko tako govoriti, Ilija. Ti nisi izkušal, kar sem izkušal jaz, nisi trpel, kar sem trpel jaz.

Ilija. Vsak ve za-se, Bog pa za vse! In ker si trpel, je zdaj sreča tem večja. Zdrav človek ne zna ceniti zdravja, isto tako je s srečo, Tone.

(Kratek premor.)

Tone (mirno). Kje pa je izvedela Lucija? Kje je izvedela?

Ilija. Miha je sam povedal.

Tone (čudeč se). Sam?

Ilija. Da, sam. Vrgel je Koprivarju denar pred noge rekoč: »Tu imaš svoj prokleti denar, ne bodeš me več preslepil; jaz sem ubil Kriškega oskrbnika, ti si me pa najel in plačal.«

Tone. Kaj praviš? Koprivar ga je najel in plačal? — O zdaj razumem! — Odprl si je pot k Marijanici.

Ilija. In zaklenil ječo za seboj.

Tone. Morebiti je bilo na mojo srečo, da se je zgodilo tako.

Četrty nastop.

Prejšnja. Jera. Marijana. Završnica. Lucija. Kmetje in kmetice.

Žera (hiti k Tonetu). Pozdravljen Tone! Ne morem ti povedati, kakšen kamen se mi je odvalil od srca, ko nam je Lucija povedala, da si

nedolžen. Ne smeš nam zameriti, ker smo bili tako kratkovidni. Časih ima človek desko na očeh.

Vsi. Bodimo zopet prijatelji! Nikari ne zameri, Tone!

Tone (sili se s smehom). Zameriti? Čemu? Saj mi niste nič hudega storili.

Marijana (z negotovim glasom). Pač, pač! Vsi smo ti delali krivico, jaz pa največjo, ker sem bila tvoja in ti vender nisem

Tone (prekine jo). Že dobro, že dobro, Marijana!

Marijana (zgane se). O nočem se ti usiljevati Tone! Prišla sem le prosit te, da mi odpustiš.

Tone (mirno). Da sem jaz ti, rekel bi ne morem; tako pa odpuščam, od srca tebi in vsem ostalim.

Ilija. In prav je tako, Tone, prav!

Fera. Ti ne veš, koliko je prejokala naša Marijanica, kar te ni bilo doma.

Marijana (naglo). Mati!

Fera. Ali ni res, ka-li? In pa še ta Koprivar — meni ni bil nikoli všeč, a naš stari in gospod župnik sta ga imela za Boga, zdaj pa saj pravim, človek ne ve, komu naj še veruje.

Lucija. Tudi mene veseli, da si zopet prost in želim ti vsega dobrega! (Iliji.) Pojdiva domu, oče!

Tone. Čakaj, čakaj Lucija, govoriti moram še s teboj!

Završnica. Danes vaju ne izpustim iz hiše. Bogatè nam je povedal, da si ti pokazal Mihi pravo pot, da si mu ti omečil srce; zato se je obtožil in šel k sodišču. Danes sta ti in Lucija naša.

Ilija (smeje se dobrodušno). Kaj mi praviš! Jaz da sem storil vse to?!

Završnica (radostno). Da, ti, Ilija. — Ali zdaj pozabimo, kar je za nami in veselimo se tega, kar nam je Bog danes dal.

Žera. Saj ni še nič zamujenega.

Završnica. Vse se da zopet zravhati. — Marijanica je prosta

Vsi. Tako je, res je!

Marijana (ihteč). Prepozno, prepozno! Jaz dobro vem, da bi po vsem tem, kar se je zgodilo, ne mogla osrečiti vašega sina, mati Završnica. — Hotela sem samo odpuščanja prositi ga; to mi je bila dolžnost. (Poda Tonetu roko). Bodi srečen Tone, Bog s taboj!

Žera. Ali, kaj pa misliš?

Završnica. Menda vendar ne bodeš

Vsi. Ne prenašli se, Marijanica!

Tone. Marijana je pametno dekle. Midva nisva ustvarjena drug za drugega!

Vsi. (izražajo presenečenje). Kaj? Kako?

Marijana. Tebe pa moram zahvaliti Ilija, ker si me oprostil iz Koprivarjevih rok. (Da mu roko.)

Ilija. Mene? — Ali jaz vas danes ne umejem, vse mi je uganjka!

Marijana. Da tebe Ilija. — Povedali so mi oče. (Jeri.) Pojdiva, mati! (Odide skozi sredo.)

Žera (odhaja za Marijano). Bog ve, kaj se ji mota zopet po glavi! — To so križi, to so križi!

Vsi (čudeč se, gledajo za odšlima). Kaj pa je danes Marijanici?

Peti nastop.

Prejšnji brez Marijane in Jere.

Završnica. Kam pa meri to, Tone?

Tone. Kam? — Jaz ljubim drugo, mati! In če hočete, da vam pripeljem gospodinjo v hišo, dajte mi deklè za ženo, za katero živim in diham od onega nesrečnega trenutka na Bogatétovem

vrtu. — Njo ali pa nobene! (Po kratkem premoru.)
Seveda če me bode ona hotela?!

Završnica. Jaz menim, da sem ti bila vsak čas dobra mati. — Ti boš živel z ženo, ne jaz. — Kar si boš izbral, to boš imel!

Tone. Ali res smem, mati?

Završnica. Ne bodi otročji! Katerokoli mi privedeš na dom, vsakatera mi bode dobro došla.

Tone. Ali si upaš živeti z menoj, ali hočeš biti moja žena, Lucija?

Vsi. Kaj? Ali je mogoče?

Završnica. Lucijo si izbral?

Ilija (skoro omahne). Mojo Lucijo?

Lucija (jecljaje). Jaz? — Jaz?

Tone (živo). Da ti, Lucija! Ko sem korakal ono grozno noč molče a jeze besneč pred žandarjem, zdelo se mi je, da ti stopaš poleg mene in tvoj glas zvenel mi je na uho: »Ti si nedolžen, jaz ti verujem!« Ohladilo se mi je znojno čelo in umirilo burno srce. In ko sem pozneje v dolgih nočeh na trdem ležišču premišljal svojo bedo, stala si zopet ti pri meni kličeč: »Ti si nedolžen, jaz ti verujem!« In zaklel sem se, da bodeš moja žena, da moraš moja žena biti, ako se izkaže kdaj moja nekrivda. — In izkazala se je! — Ne zri tako nemo pred-se, Lucija! Dvigni glavo, poglej mi v oči in videla bodeš na dno

mojega srca, ki je tvoje, samo tvoje! — Ali hočeš biti moja žena?

Lucija. Jaz ne vem — smem li? (Ozira se po Završnici.)

Završnica. Kdo ti pa brani?

Ilija. Kaj, kaj?

Lucija. Vi bi hoteli — mene — siroto — brez imetja —

Završnica. Saj imaš pridne roke in to je najlepša dota za kmeta.

Vsi. Res je! — Tako je!

Luciji (odseva nepopisna sreča z obraza). Da, pridne roke! Delati hočem noč in dan, zakaj živeti s Tonetom — oh — oh!

Tone (razprostre roki). Ali res, Lucija, ali res?

Lucija. Bog mi je priča, ti si mi vse na svetu!

Tone. Daj da te pritisnem na-se; čutiti moraš, kako mi bije srce! (Objame jo.)

Završnica. Kar Bog sklene, naj človek ne razdira.

Vsi. Bog daj srečo ženin in nevesta!

Ilija (veselo — tožno). Iz rok v roke! — Prej je bila Bogatétova, zdaj bo Tonetova.

Lucija (izvije se Tonetu ter objame očeta). In vaša, oče, vaša tudi!

Tone (stisne roko Iliji). Moja, Ilija in tvo— in vaša, oče!

Ilija. Ali te ne bode sram imeti starega, prismuknjenega Ilijo za tasta?

Tone. Brez vas ne imel bi svoje Lucije!

Završnica. In morebiti nikdar več svoje časti in poštenja. — Da, da, za vse moramo biti hvaležni staremu Iliji!

Ilija (Luciji). Bodi srečno, dete moje, srečnejše, kot sta bila tvoj oče in tvoja mati! (Poje.)

Kedar mislim nanjo sam doma,
Grenka solza mi v očeh igra —
Davno črni grob jo že zakriva!
Kaj imaš na svetu, glava siva?
Tebe, otrok moj, pustila vsaj
Za spomin mi je na prošli slaj!

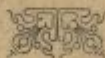
Zbor.

Za spomin mi je na prošli slaj
Tebe, otrok moj pustila vsaj!

Vsi (po petji). Živela ženin in nevesta!

Zavesa se zastrè.

Konec.

Opazka :

Na strani 72 naj se glasi: In če bi moral
bežati itd. mesto: In če bi mogel bežati itd.